

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

KATJA KOZELJ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ŠVICARSKO GOSPODARSTVO V POVEZAVI Z EVROPSKO
UNIJO**

Ljubljana, februar 2004

KATJA KOZELJ

IZJAVA

Študentka _____ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____.

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1. ZNAČILNOSTI ŠVICARSKEGA GOSPODARSTVA	2
1.1. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN POSELITEV	2
1.2. POLITIČNA UREDITEV	4
1.3. STRUKTURA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA	5
1.3.1. <i>Kmetijstvo</i>	5
1.3.2. <i>Industrija</i>	6
1.3.3. <i>Storitve</i>	7
2. PREGLED GOSPODARSKE AKTIVNOSTI ŠVICE	9
2.1. GOSPODARSKA RAST	9
2.2. PRODUKTIVNOST	10
2.3. BREZPOSELNOST	10
2.4. INFLACIJA	12
2.4.1. <i>Raven cen in plač</i>	12
2.5. ZUNANJA TRGOVINA	13
2.6. PLAČILNA BILANCA ŠVICE	15
2.6.1. <i>Tekoči račun</i>	15
2.6.2. <i>Finančni račun</i>	16
2.7. RAZISKAVE IN RAZVOJ	16
2.8. DENARNE REZERVE IN JAVNI DOLG	17
2.9. MONETARNA POLITIKA IN DEVIZNI TEČAJ	17
2.9.1. <i>Vpliv švicarskega franka na gospodarstvo Švice po uvedbi evra</i>	18
2.10. FISKALNA POLITIKA IN PRORAČUN	19
3. RAZVOJ ODNOSOV MED ŠVICO IN EU	19
3.1. ŠVICA V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH IN INTEGRACIJAH	19
3.1.1. <i>Humanitarno poslanstvo Švice</i>	20
3.2. EVROPSKO ZDRUŽENJE ZA PROSTO TRGOVINO (EFTA)	20
3.3. SPORAZUMI MED ŠVICO IN EU	21
3.4. OSNOVNA PRAVILA EVROPSKEGA NOTRANJEGA TRGA	22
3.4.1. <i>Prost pretok oseb</i>	22
3.4.2. <i>Prost pretok blaga</i>	23
3.4.3. <i>Prost pretok storitev</i>	23
3.4.4. <i>Prost pretok kapitala</i>	24
3.5. VZROKI ZA ZAVRNITEV PRISTOPA ŠVICE V EU	24
3.6. DANAŠNJE MOŽNOSTI ŠVICE	26
3.7. DOLGOROČNI GOSPODARSKI UČINKI VSTOPA ŠVICE V EU	29
3.8. EU PO LETU 1992	29
3.9. RAZLIKE MED ŠVICO IN SLOVENIJO PRI VSTOPU V EU	30
4. ZNAČILNOSTI ŠVICARSKIH PODJETIJ	32
4.1. MAJHNA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA KOT GLAVNI NOSILCI GOSPODARSTVA	32
4.1.1. <i>Financiranje majhnih in srednje velikih podjetij</i>	33
4.1.2. <i>Internacionalizacija majhnih in srednje velikih podjetij</i>	34
4.2. MULTINACIONALNA PODJETJA V ŠVICI	35
4.3. PREDNOSTI INVESTIRANJA V ŠVICO	36

4.3.1. Vpliv davčne politike na podjetja v Švici.....	37
4.4. SLABOSTI ZA PODJETJA ZARADI NEČLANSTVA ŠVICE V EU.....	37
4.4.1. Mejne kontrole blaga in uporaba predpisov o poreklu blaga.....	38
4.4.2. Problemi za podjetja zaradi nečlanstva Švice v denarni uniji (EMU).....	38
4.4.3. Primer trgovanja s Kitajsko.....	39
SKLEP.....	39
LITERATURA.....	42
VIRI.....	43
PRILOGA	

UVOD

Švica je po ustvarjenem BDP na prebivalca ena izmed najbogatejših držav na svetu, z zelo stabilno gospodarsko ureditvijo, izredno raznolikim gospodarstvom, ki temelji na storitvenih dejavnostih in industriji, visoko stopnjo produktivnosti, s stabilno valuto in z majhnimi socialnimi napetostmi. Zaradi majhnega domačega trga je izrazito navezana na svetovni trg, predvsem na sosednje države članice EU (Evropske unije). Čeprav centralna vlada ves čas zagovarja vključitev države v EU, je morala po neuspelem referendumu leta 1992 ubrati pot povsem samostojnega gospodarskega razvoja.

Med 1. in 2. svetovno vojno je Švica ostala nevtralna; prav zaradi nevtralnosti delujejo v njej številne mednarodne organizacije, v njej pa je našel zavetje tudi kapital iz vsega sveta. Legendarna bančna tajnost in anonimnost šifriranih bančnih računov oblikujejo idealne možnosti za vlaganje denarja. Tajnost bančnih vlog je izredno okrepila švicarsko bančništvo in tudi pomagala švicarskemu franku do sedanjega trdnega položaja.

Evropska unija je največji trgovinski partner Švice, tako da so ekonomske in trgovske ovire med njima minimalne. Švicarski volivci že vseskozi odklanjajo vključitev Švice v EU. Da bi Švica omilila možne negativne posledice zavrnitve vstopa v Evropski gospodarski prostor (EGP) in s tem v EU, je s posameznimi članicami podpisala dvostranske trgovinske sporazume (znane kot bilateralne sporazume). Tako se tudi Švica počasi le približuje EU in EGP in tudi njihova nevtralnost počasi izgublja svoj prvotni pomen. Na to kaže tudi njena vključitev v Organizacijo združenih narodov (OZN) podprta na referendumu leta 2002, kar pomeni prvi korak v procesu približevanja EU.

Osnovni namen in cilj diplomskega dela je analiza švicarskega gospodarstva vse od zavrnitve članstva v EU in kako je njihova ne vključitev v EGP in EU leta 1992 vplivala na pogoje poslovanja švicarskih podjetij na trgih držav članic EU. Z najpomembnejšimi gospodarskimi indikatorji, kot so brezposelnost, inflacija, BDP, trdnost valute, izvoz in uvoz Švice, produktivnost in konkurenčnost sem poskušala ugotoviti njen gospodarski položaj in ga primerjala z gospodarskim stanjem v EU. Ker je nediskriminatoreni dostop do evropskega trga za Švico in njena podjetja eksistenčnega pomena, sem v diplomski predstavila tudi najpomembnejše sporazume za podjetja, ki sta jih sklenili Švica in EU.

Diplomsko delo zajema pet poglavij. V prvem poglavju sem predstavila splošne podatke o Švici z njenimi demografskimi, naravnimi in politično ureditvenimi značilnostmi. Osredotočila sem se na strukturo bruto domačega proizvoda Švice, ki ga označujejo kmetijstvo, industrija in storitvene dejavnosti. Posebno znanje, ki je potrebno za visoko razvito industrijo, je prihajalo in še prihaja deloma iz tujine. Raziskovanje, znanje in skrbno izobraževanje sta druga pomembna podlaga švicarskega gospodarstva.

Kako uspešno je švicarsko gospodarstvo, kažeta predvsem dva podatka: nizka stopnja inflacije in v primerjavi z ostalimi članicami EU še vedno majhna brezposelnost. Slednja je mogoča zato, ker Švica nima težav zaradi zastarele, nedonosne industrije, temveč ima donosne storitvene dejavnosti (turizem, banke) in ker se je znala dobro prilagoditi tehnološkemu razvoju. To pa je tudi drugo poglavje mojega diplomskega dela, s katerim sem prikazala stanje in podobo Švice danes, ko je za njihovo odločitvijo že določeno časovno razdobje.

V tretjem poglavju, ki vsebinsko predstavlja osrednji del, sem predstavila razloge za zavrnitev vstopa v članstvo EGP-ja oziroma EU-ja ter prednosti in slabosti te odločitve. Švicarsko drugačnost lahko razložimo z zgodovino, ki jih je izučila, da je pametno ostati pri lastnih izkušnjah, kar posebej velja za švicarsko politiko. Švica si je ustvarila neposredno demokracijo, ki je vir švicarske demokratične tradicije in nevtralnosti, kar se odraža v njihovi učinkovitosti in uspešnosti.

V četrtem poglavju opisujem značilnosti švicarskih podjetij. Glavni nosilci razvoja v Švici so majhna in srednje velika podjetja, ki so eden od pomembnejših gospodarskih dejavnikov. Velik pomen za njihovo gospodarstvo pa imajo tudi multinacionalna podjetja, ki so uspešna in poznana po vsem svetu. V tem poglavju sem obravnavala še posledice za švicarska podjetja zaradi nevkjučitve Švice v EU in v tej zvezi trgovanja s Kitajsko.

V zadnjem, sklepnem delu sem na podlagi opravljenih primerjav in analiz podala temeljne ugotovitve in svoje mnenje glede pravilnosti oziroma nepravilnosti njihovega stališča do vstopa v EU.

1. ZNAČILNOSTI ŠVICARSKEGA GOSPODARSTVA

Švica je z 41.286 kvadratnimi kilometri površine majhna, a izjemno bogata zahodnoevropska država, katere BDP na prebivalca znaša dobrih 36.600 USD (SECO, Standort Schweiz, 2003).

Na svetu je približno 30 držav s federalno strukturo. Švica je najmanjša med njimi. Sestavlja jo 26 kantonov (občin). Vsak izmed kantonov ima svojo ustavo, vlado, parlament, svoje zakone, ki pa se morajo ujemati s konfederacijo (Izvozno okno, 2003).

Švica ima enega največjih deležev aktivnega prebivalstva na svetu, najbolje plačano delovno silo, eno najvišjih stopenj produktivnosti, najdaljši delovni teden in zelo malo izostankov z dela, hkrati pa uživa izrazit socialni mir (brez večjih stavk vse od leta 1937) (Natek, 1999, str. 189). Švicarsko gospodarstvo je eno najbolj zdravih na svetu in je doslej tudi razmeroma dobro prestalo vse krize svetovnega gospodarstva. Švica je skoraj brez rudnih bogastev in je pri energetskih surovinah, se pravi pri premogu, nafti in zemeljskem plinu, odvisna od uvoza. Razmere za industrijo in storitvene dejavnosti so vsekakor ugodne, kar sem na kratko v tem poglavju tudi predstavila.

1.1. Demografske značilnosti in poselitev

Švicarsko prebivalstvo je zelo raznovrstno. V razmeroma majhni deželi živi druga ob drugi pisana mešanica jezikovnih skupin, verskih skupnosti in narodov. V primerjavi z drugimi državami, kjer se tudi pojavljajo manjšinski jeziki, Švice jezikovna raznovrstnost ne obremenjuje, saj ni nikoli izzvala hujših trenj ali zaostritev. Avtohtono prebivalstvo (Švicarje) sestavlja okoli 62 % Nemcev, 19 % Francozov, 8 % Italijanov, 1 % Retoromanov, preostali prebivalci pa so priseljenci. Uradni in poslovni jeziki so štirje: nemški, francoski, italijanski in retoromanski (Voglar, 1995, str. 158).

Porazdelitev glavnih krščanskih veroizpovedi je bolj enakomerna kot jezikovna. Slaba polovica prebivalcev je *katoličanov*, nekaj manj je *protestantov*, oboji pa živijo po vseh jezikovnih območjih tako, da različni veri ne poudarjata jezikovnih razlik in teženj (Voglar, 1995, str. 158).

Tabela 1: Podatki o prebivalstvu za leto 2002

Prebivalstvo Švice	Število prebivalcev
Vsi stalni prebivalci	7.320.900
Švicarji	5.834.100
Tujci	1.486.800

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2003.

V letu 1998 je bilo med švicarskimi državljani zabeleženo več smrti kot rojstev - kar se je zgodilo prvič odkar so začeli beležiti rojstva in smrti v letu 1871. Število celotnega prebivalstva Švice pa se vseeno počasi veča, kar je rezultat priseljevanja tujih državljanov. Odnos Švicarjev do tujih sodržavljanov je dvojen. Potrebujemo jih, toda velik del domačinov si želi s tujci imeti kar najmanj stikov. Že po prvi svetovni vojni so uvedli ostrejšje pogoje za priselitev, v šestdesetih letih pa še nove ukrepe za omejitev deleža tujcev (Voglar, 1995, str. 158). Švica ima med vsemi evropskimi državami največji delež tujcev - v letu 2002 je le ta znašal 20,1 % celotnega prebivalstva Švice (glej Tabelo 1). Največ tujcev prihaja iz držav nekdanje Jugoslavije, Italije, Portugalske in Nemčije, kar vidimo iz Tabele 2.

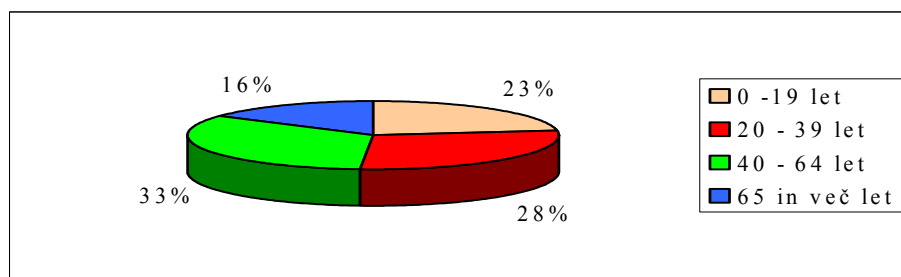
Tabela 2: Tujci v Švici v letu 2002 (v %)

Narodnost	% tujcev
Bivša Jugoslavija	24,1
Italijani	21,7
Portugalci	9,3
Nemci	8,1
Španci	5,6
Turki	5,5
Francozi	4,3
Avstrijci	2,1
Ostale države	19,3

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2003.

Naraščanje prebivalstva je vse počasnejše. Zaradi omejitev priseljevanja se zmanjšuje delež mlajšega prebivalstva in povečuje delež starejših. Prebivalstva starejšega od 40 let je bilo po ocenah statistike za leto 2002 skoraj 49 % (glej Sliko 1).

Slika 1: Struktura prebivalstva po starosti v Švici v letu 2002 (v %)

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2003.

Tako narašča število upokojenih, medtem ko število zaposlenih upada, kar predstavlja problem v Švici, saj se pokojnine in skrb za starostnike plačujejo iz prispevkov iz socialnega zavarovanja zaposlenih.

Največja gostota poselitve je v Mittellandu med Juro in Ženevskim ter Bodenskim jezerom; samo v petih največjih mestih živi okoli 30 % prebivalcev (glej Tabela 3). Kljub različnim ukrepom še naprej upada število prebivalcev na goratih in hribovitih območjih, razen v večjih turističnih središčih, po drugi strani pa je vse močnejše priseljevanje iz mest na bližje podeželje (suburbanizacija), posebno ob Züriškem jezeru.

Tabela 3: Največja mesta po številu prebivalcev v Švici

Mesto	Število prebivalcev
Zürich	341.000
Basel	173.000
Ženeva	172.000
Bern	126.000
Lausanne	115.000

Vir: Natek, 1999, str. 187.

1.2. Politična ureditev

Po ustavi iz 12. 9. 1848 je Švica parlamentarna zvezna republika (konfederacija) in je edina referendumska demokracija na svetu, saj imajo državljani poleg volilne pravice na zvezni, kantonalni in občinski ravni tudi pravico neposrednega odločanja o vseh pomembnejših vprašanjih na referendumih. Volilno pravico imajo vsi švicarski državljani, starejši od 18 let, tudi tisti s stalnim bivališčem v tujini. Ženske so dobile volilno pravico šele leta 1971 (Natek, 1999, str. 187).

Vrhovno zakonodajno telo je Dvodomni Zvezni parlament, ki ima Svet stanov (46 zastopnikov, volijo jih kantoni) in Državni svet (200 članov izvoljenih na splošnih volitvah). Izvršilno oblast ima Zvezni svet (vlada), ki ima sedem članov; te izvoli Zvezni parlament za štiri leta. Po dogovorjenem ključu iz leta 1959 pripadata po dve mesti v Zveznem svetu Krščanskodemokratski ljudski stranki (CVP), Socialnodemokratski stranki (SPS) in Svobodomiselni-Demokratski stranki FDP, en član pa Švicarski ljudski stranki (SVP). Zvezni svetniki izvolijo vsako leto iz svoje srede zveznega predsednika, ki pa ni "državni poglavar", temveč kot "prvi med enakimi" le predseduje zveznemu svetu (trenutno to dolžnost opravlja Pascal Couchepin). Naslednje zvezne volitve bodo potekale oktobra 2007.

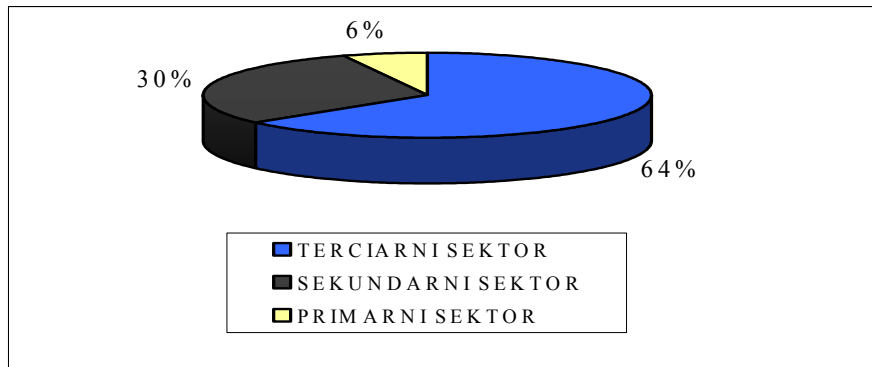
Ob vsakem zakonodajnem sklepanju parlamenta - razen pri sprejemanju državnega proračuna - je mogoče zahtevati razpis referenduma, če predlog podpre najmanj 50.000 državljanov ali osem kantonov. Pri spreminjanju ustave je referendum obvezen. Švicarji imajo referendume najmanj štirikrat na leto (Voglar, 1995, str.155).

Na splošnih parlamentarnih volitvah oktobra 2003 je največji odstotek glasov dobila desnokonservativna Švicarska ljudska stranka (SVP), ki zagovarja nasprotovanje članstvu v EU in nastopa proti tujcem. Kljub temu pa se bo Švica še v tem zakonodajnem mandatu, torej še pred letom 2007, odločala o novem začetku pristopnih pogajanj z EU.

1.3. Struktura bruto domačega proizvoda

Vrednost bruto domačega proizvoda (BDP) predstavlja vsoto različnih doma ustvarjenih dohodkov (poslovni dobički, neto obresti, dividende, najemnine in zakupnine ter dohodki delojemalcev) vseh gospodarskih subjektov. Gre torej za vsoto vseh dohodkov v gospodarstvu (Kumar, 1999, str. 10).

Slika 2: Struktura zaposlenih po sektorjih leta 1999 (v %)

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2000.

Struktura švicarskega gospodarstva se je konec 20. stoletja zelo spremenila (glej Sliko 2). Delež zaposlenih v kmetijstvu (primarni sektor) se je med letoma 1985 in 1995 zmanjšal za 25 % (Schweiz in Sicht, 2003). Tudi delež zaposlenih v industriji (sekundarni sektor) se je zmanjšal, medtem ko se je delež zaposlenih v storitvenem sektorju (terciarni sektor) močno povečal in je leta 1999 znašal 64 %.

1.3.1. Kmetijstvo

Švica je imela v letu 1994 420.000 ha njiv in trajnih nasadov (10,2 % površine), 629.000 ha travnikov in pašnikov (15,2 %) ter 20.800 ha sadovnjakov in vinogradov (0,5 %). Za intenzivno kmetijstvo je tako primernege le nekaj več kot četrtnina švicarskega ozemlja, petino ozemlja pa uporabljajo poleti za pašo živine. Že zaradi tega ne more imeti kmetijstvo kakšnega večjega deleža v gospodarstvu. Kljub neugodnim naravnim razmeram je kmetijstvo sodobno in pokriva večino domačih potreb po žitu, mlečnih in mesnih izdelkih. V številnih sirarnah izdelajo, pogosto še ročno, okoli 130.000 ton švicarskega sira na leto. To je komaj desetina sira, ki ga izdelajo v Nemčiji (Voglar, 1995, str. 160).

Švicarsko kmetijstvo je tudi podlaga obsežni živilski industriji. V tej panogi že od leta 1875 izdelujejo slovito mlečno čokolado in nekaj znamenitih švicarskih iznajdb - od juh Maggi do izdelkov podjetja Nescafe. Pomen te industrijske panoge se kaže ne nazadnje tudi s tem, da je živilski mogotec Nestle AG (Aktien Gesellschaft) največje industrijsko podjetje v Švici (Voglar, 1995, str. 160).

Zaradi velikega pomena kmetovanja za poseljenost podeželja in varstvo kulturne pokrajine država podpira kmete s subvencijami, z ugodnimi posojili in različnimi oblikami pomoči. Vsako leto Švica kmetijstvu iz lastnega proračuna namenja 8 % celotnega BDP. Vladno fiksiranje minimalnih cen pomeni, da so meso, sladkor, zelenjava in sadje cenovno do dvakrat ali trikrat dražji kot v sosednjih državah.

1.3.2. Industrija

Švica je visoko razvita industrijska država, izrazito usmerjena v proizvodnjo kakovostnih in vrhunskih izdelkov. Prevladujejo srednje velika specializirana podjetja, poleg teh pa ima v njej sedež nekaj velikih multinacionalnih družb. Glavna industrijska središča so Zürich, Basel, Ženeva, Lausanne, Bern, Luzern in Winterthur (Natek, 1999, str. 189).

Najpomembnejše industrijske panoge so strojna, kovinska in elektrotehnična industrija, izdelujejo zelo široko paleto izdelkov visoke tehnologije, najrazličnejše industrijske stroje (za tekstilno industrijo), opremo za proizvodnjo in prenos električne energije, elektronske aparate, merilne instrumente, ure idr. (Natek, 1999, str. 189).

Večina podjetij izvaža svoje izdelke v druge države, vendar pa pri tem trpijo zaradi močnega švicarskega franka. Švicarska podjetja so izjemno konkurenčna na svetovnih trgih. Najbolj poznani švicarski izvozni izdelki so: ure, čokolada in siri. Dejansko pa več kot polovico švicarskega izvoza predstavljajo stroji, elektronika in kemični izdelki.

Švica je bila leta 2001 uvrščena najvišje med državami, ki so razvile *industrijo visoke tehnologije (high-tec technology)*, predvsem zaradi inovacij, podjetništva in visoke kakovosti poslovnega življenja (glej Tabelo 4). Gre za pridobivanje novih spretnosti oziroma znanj in tehnologij pri rastočih industrijah prihodnosti, kot so: biotehnologija, farmacija, kemija, medicina, informacijska in komunikacijska tehnologija (ICT), finančni sektor, izgradnja strojev in naprav, mikrotehnologija, nanotehnologija in tehnika okolja (SECO Standort Schweiz, 2003).

Tabela 4: Uvrstitev držav glede na razvitost visoke stopnje tehnologije v letu 2001 v svetovnem merilu

Mesto	Država	Mesto	Država
1	Švica	6	Madžarska
2	Švedska	7	Kanada
3	ZDA	8	Belgija
4	Irska	9	Velika Britanija
5	Nizozemska	10	Južna Koreja

Vir: OECD Science, Technology and Industry Scoreboard, 2001.

Urarstvo

Švica je tradicionalno vodilna na svetu v proizvodnji ur, čeprav je urarska industrija po letu 1970 veliko izgubila zaradi konkurence vzhodnoazijskih držav. Urarska industrija je v obliki obrti nastala že v 16. stoletju. Z uvedbo serijske proizvodnje (1845) si je za več kot sto let zagotovila monopol na svetovnem trgu. V zadnjih desetletjih je panoga doživela velike spremembe, vendar je Švica ohranila prevlado na trgu ur (Natek, 1999, str. 190). Danes proizvede skoraj polovico svetovne proizvodnje ur. V letu 2001 je povprečna cena ure, ki jo je Švica izvažala, znašala 367 švicarskih frankov, medtem ko je vrednost ure drugih svetovnih proizvajalcev znašala 63 švicarskih frankov. Poleg luksuznih ur je Švica poznana tudi po najbolj prodajanih plastičnih urah Swatch.

Kemična industrija

Švica je ena izmed vodilnih svetovnih proizvajalcev kemičnih in farmacevtskih izdelkov. Kemična industrija se je razvila v 19. stoletju zaradi potreb domače in tekstilne industrije po barvilih. Danes pa velja za svetovno velesilo v proizvodnji zdravil, kozmetike, barv in lakov ter umetnih arom in barvil. Tovrstna industrija, skupaj s farmacevtsko, je izrazito osredotočena v Baslu in Ženevi, zanjo pa so značilni zelo velik delež naložb v razvoj novih izdelkov (12 do 20 % prihodka). Največja farmacevtska podjetja so Hoffmann - La Roche in Novartis. Kemična in farmacevtska industrija skupaj izvozita 85 % svoje proizvodnje (Natek, 1999, str. 190).

1.3.3. Storitve

Na ekonomsko politiko države imajo pomemben vpliv storitvene dejavnosti, kamor spadajo bančništvo, zavarovalništvo in turizem. Bančništvo je najpomembnejše področje v gospodarstvu Švice (Travel Links worldwide: Switzerland, 2003).

Bančništvo

Švica velja za eno najpomembnejših bančnih središč na svetu z dolgoletno tradicijo, ki temelji na nevtralnosti ter politični in gospodarski stabilnosti.

Švicarske velike in zasebne banke, ki imajo sedeže predvsem v Zürichu in Ženevi, niso zanimive za tuje vlagatelje samo zaradi politične ter gospodarske trdnosti države; za lastnike kapitala so privlačne tudi zaradi *bančne tajnosti* uvedene leta 1934. Zelo stroga določila o zaupnosti podatkov je morala Švica nekoliko omiliti zaradi preprečevanja pranja denarja in mednarodnega kriminala, pa tudi zaradi vse hujše tuje konkurence na podlagi postopne deregulacije mednarodnih finančnih trgov. Značilno je, da so bančne vloge iz držav tretjega sveta dvakrat tako visoke kot njihovi dolgovi pri švicarskih bankah. Švicarske banke in zavarovalnice zaposlujejo slabo desetino vseh, ki delajo v storitvenih dejavnostih (Voglar, 1995, str. 161).

Zaradi potencialne možnosti vključitve v EU in škandalov v zvezi s »spečimi računi«, sta njihov zakon o bančni tajnosti in ugoden režim davkov ogrožena. Januarja 2003 so sicer izdali nova bančna pravila, ki zahtevajo od lastnikov bančnih računov, ki so jih odprli finančni posredniki, dokaze o identiteti, narodnosti in datumu rojstva. Vendar, če se bo Švica kdaj priključila EU, bo švicarska konkurenčna prednost v finančnih uslugah gotovo zmanjšana.

Union Bank of Switzerland (UBS) in Credit Suisse (CS), dve veliki švicarski banki sta eni izmed vodilnih bank na svetu. V zasebnem bančništvu ustvarita več kot tretjino svojega dobička. V letu 2001 je bilo v Švici 15 zasebnih bank, ki so bile v lasti bogatih posameznikov.

Zavarovalništvo

V Švici je poleg *obveznega zavarovanja* (sem spadajo starostne rente, pokojnine in zavarovanje v primeru brezposelnosti) pomembno tudi *privatno zavarovanje*. V letu 1998 je morala vsaka družina nameniti približno 12 % vseh svojih prihodkov prav za to vrsto zavarovanja (vključno z zdravstvenim zavarovanjem). To je v primerjavi z drugimi državami zelo veliko. Več kot polovico svojega denarja zaslužijo zavarovalnice v tujini. Švica je največji izvoznik zavarovalniških storitev v Evropi. Tudi pozavarovanja (to je zavarovanje

zavarovanja) so zelo pomemben del zavarovalniškega posla. Pozavarovalnice ustvarijo 90 % vseh poslov v tujini (Schweiz in Sicht, 2003).

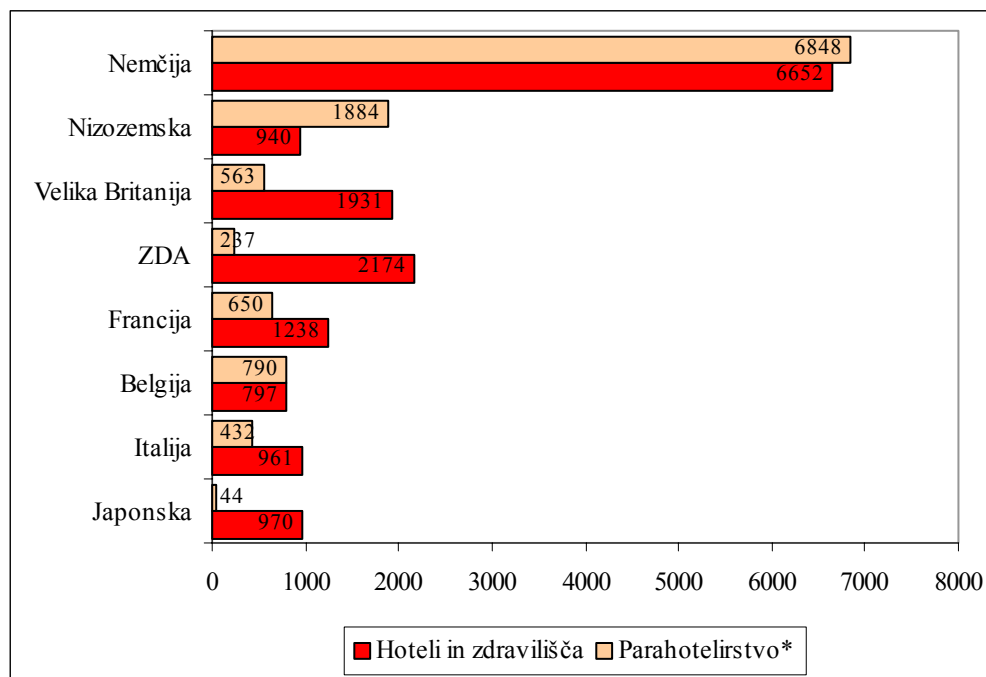
Turizem

Pomembno mesto v švicarskem gospodarstvu ima turizem, ki je leta 1999 iztržil 7,7 milijarde USD (3 % v celotnem BDP). Turizem je delovno intenzivna panoga, ki nudi v okviru svoje dejavnosti številne možnosti zaposlitve. V letu 2000 je bilo v Švici zabeleženih 11 milijonov prenočitev, kar jo v primerjavi z drugimi državami v svetovnem merilu uvršča na 17. mesto (Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 2002, str. 429).

Po številu nočitev je bilo v letu 2000 48 % tujih gostov, 52 % pa je bilo domačih. Od tujih gostov je bilo dve petini Evropejcev, vsak drugi pa je bil Nемеc (glej Sliko 3). Med hotelskimi gosti je razmerje ravno obratno, saj znaša delež tujih gostov 57,6 % in delež domačih gostov 42,4 % (vključno z zdravilišči).

Izrazita je usmeritev v turizem višjega in najvišjega razreda, saj je kar 80 % individualnih gostov. Ena glavnih težav je zelo kratka turistična sezona (poletna junij - avgust, zimska januar - marec), v vmesnem času pa so turistične zmogljivosti slabo zasedene (268.000 turističnih postelj v hotelih, 360.000 v planinskih in počitniških domovih), razen v večjih mestih (poslovni turizem). Zaradi negativnega vpliva na okolje v prihodnje ne bodo več širili turističnih zmogljivosti. V poletni sezoni so najbolj priljubljena letovišča ob jezerih (Lugano, Locarno, Ascona, Montreux), v zimski sezoni smučarska središča v visokogorju (Davos, Sankt Moritz, Sils, Wengen). Visokogorje ima gosto omrežje planinskih poti in številne planinske koče (planinarjenje in alpinizem) (Natek, 1999, str. 190).

Slika 3: Najpomembnejše države, od koder so prihajali turisti v letu 2000 (prenočišča v 1000)

*Pod parahotelirstvo uvrščamo počitniške hiše in stanovanja, taborjenje ter mladinske domove.

Vir: Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 2002.

2. PREGLED GOSPODARSKE AKTIVNOSTI ŠVICE

Švica je doživela izredno hiter gospodarski razvoj po 2. svetovni vojni, saj njeno gospodarstvo ni bilo bistveno prizadeto (med obema svetovnjima vojnama je Švica ostala nevtralna). Ob tolikšni rasti (od 1950 - 1970: 4,3 % na leto) ji je zelo primanjkovalo delovne sile in potrebe so ob koncu 50. let pokrili tuji delavci (1960: 16,4 % tujcev med zaposlenimi; 1988: 22,9 %). Priseljevanje so precej omejili sredi 70-ih let, tako da je pomanjkanje delovne sile oviralo hitrejši gospodarski razvoj (Natek, 1999, str. 189).

Stagnacija in strukturne spremembe označujejo 90. leta. Globalizacija trgov je pripeljala do prestrukturiranja številnih podjetij. Ta proces je bil povezan z visokimi ekonomskimi stroški in močno negotovostjo za zaposlene in potrošnike. Na počasno ozdravitev gospodarstva je še dodatno vplivala oslabitev švicarskega franka (zaradi uveljavitve evropske valute). Šele po letu 1997 se je gospodarska rast začela povečevati (velik delež pri tej rasti je imel finančni sektor). K ozdravitvi gospodarstva pa so dodatno pripomogla tudi švicarska podjetja v tujini.

2.1. Gospodarska rast

Letna rast bruto domačega proizvoda (BDP) Švice je bila v primerjavi z drugimi državami članicami EU nižja (glej Sliko 4). Glavna vzroka za upočasnitev gospodarske rasti v Švici sta bila *negativna stopnja rasti domačega povpraševanja* zaradi previsokih cen, in *močno povečana davčna obremenitev*. V zadnjih desetih letih se je davčna kvota v Švici povečala za več kot v vseh drugih državah OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), za kar je kriva velika javna poraba.

Tabela 5: Letne stopnje rasti BDP-ja Švice in EU med letoma 1992 in 2002 (v %)

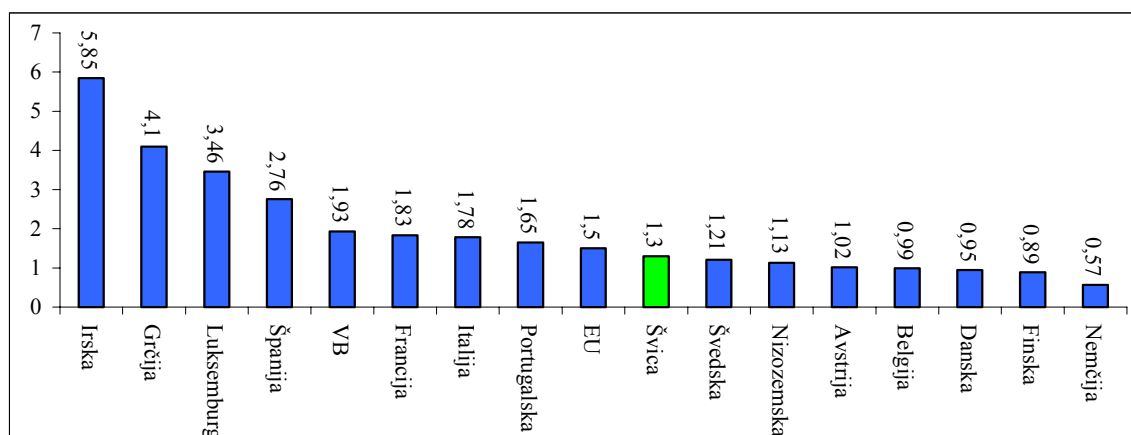
Leto	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Povprečje 1990 - 2000
Švica	-0,1	-0,5	0,5	0,5	0,3	1,7	2,4	1,6	3	1,7	1,1	1,1
EU	1,2	-0,3	2,8	2,4	1,7	2,6	2,9	2,6	3,3	1,7	1,5	2,2

Vir: OECD, 2003.

V Tabeli 5 lahko vidimo, da je bila za švicarsko gospodarstvo med leti 1990 in 1996 značilna stagnacija, ki je bila rezultat ozke monetarne politike, proračunskih omejitev in rekonstrukcije gospodarstva. Realni BDP se je leta 1998 povečal na 2,4 %, kar je bilo največje povečanje gospodarske aktivnosti v 90. letih. Nato pa je sledil stalen padec rasti od sredine leta 1998 in do leta 1999. Ta je bil rezultat neugodne kombinacije faktorjev, ki so vključevali kasnejše učinke krize na novih pojavljajočih se trgih in Rusiji. Posledica tega je bil padec domačih investicij.

Gospodarska rast v Švici je sicer leta 2000 dosegla rekordno višino 3 %, nato pa se je rast zmanjšala zaradi gospodarske stagnacije v svetu. Leta 2002 je bila gospodarska rast še nižja kot leto poprej, ko je znašala 1,3 % in je znašala le 1,1 % (glej Sliko 4). Že drugo leto zapored so se zmanjšale domače naložbe, upočasnili se je rast zasebne porabe, medtem ko se je rast javne porabe nekoliko povečala. K rasti BDP je še največ prispeval zunanjetrgovinski sektor. Po napovedih naj bi se gospodarska rast zopet okrepila šele v letu 2004, ko naj bi znašala 1,5 %, spodbujali pa naj bi jo okrepljena rast domačega povpraševanja ter višja rast izvoza (Izvozno okno, 2003).

Slika 4: Gospodarska rast posameznih držav v primerjavi s Švico v letu 2001 (v %)

Vir: Eurostat, OECD, 2001.

2.2. Produktivnost

Glede na produktivnost delovne sile se Švica uvršča na peto mesto med vsemi državami na svetu. Na trg delovne sile imajo velik vpliv liberalna delovna zakonodaja, izjemna socialna stabilnost in majhno državno reguliranje. Socialno zavarovanje zaposlenih skupaj financirajo delodajalci in zaposleni. Mednarodne primerjave kažejo, da so zaposleni v Švici zelo motivirani in da je delovna sila tudi visoko kvalitetna (glej Tabelo 6).

Tabela 6: Celotna produktivnost (BDP na zaposlenega) v letu 2001

Država	USD
ZDA	75.386
Švica	62.367
Irska	58.876
Belgija	57.236
Francija	54.885
Nizozemska	53.578
Velika Britanija	50.968
Italija	50.603
Nemčija	50.433

Vir: Wirtschaftsörterung Genf, International Comparisons, 2002.

2.3. Brezposelnost

Brezposelnost je eden od pomembnih problemov tržnih gospodarstev, saj ima številne ekonomske in socialne posledice. V obdobjih visoke brezposelnosti je namreč dejanski BDP manjši od potencialno možnega, torej so lahko izgube bruto domačega proizvoda velike (Kovač, 1992, str. 111).

Stopnja brezposelnosti v Švici je nizka, vendar narašča. Strokovnjaki predvidevajo, da se bo v letu 2003 brezposelnost povečala iz 2,8 % na 3 %. Stopnja brezposelnosti v Švici je še vedno veliko manjša od evropskega povprečja, ki je v letu 2001 po podatkih OECD-ja znašala

7,8 %. Skoraj polovica (43,1 %) vseh registriranih brezposelnih je tujcev (Izvozno okno, 2003).

Stagnacija gospodarstva, ki je trajala od leta 1991 do 1997, je imela velik vpliv na trg dela. V tem času je delovna mesta izgubilo približno 255.000 ljudi, ki so bili polno zaposleni. Vendar pa se je, na presenečenje mnogih, situacija po letu 1997 zelo izboljšala, tako da se je stopnja nezaposlenosti znižala iz 5,7 % na 1,9 % v letu 2001, kar lahko vidimo tudi v Tabeli 7 (s pomočjo denarne politike so znižali stopnjo inflacije) (Mother Earth Travel, 2003).

Tabela 7: Stopnja brezposelnosti (v %) v obdobju 1997-2002

Leto	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Stopnja brezposelnosti v %	5,7	3,9	2,7	2,0	1,9	2,8

Vir: SECO, Swiss Secretariat for Economic Affairs, 2003.

Pogoj za pridobitev dovoljenja za bivanje v Švici je delovno dovoljenje. Tuja delovna sila je v povprečju mlajša in le redko, v primerjavi z domačini, zaposlena le za delni delovni čas. Tujci delajo predvsem v manj ugodnih pogojih in so pogosto nezadovoljni. Med različnimi skupinami tujcev se kažejo razlike v poklicnem položaju in plačilu. Tujci iz severnih in zahodnoevropskih držav imajo višji poklicni položaj in višjo raven plač kot Švicarji in tujci iz južne Evrope ter držav nečlanic EU (glej Tabelo 8).

Tabela 8: Zaposleni v Švici po izučenem poklicu in državljanstvu v letu 2002 (v %)

Vrsta poklica	Skupaj	Švicarji	Severni in zahodni Evropejci (EU)	Južni Evropejci (EU)	Ostali (iz držav nečlanic EU)
Vodstveni poklici	6,1	6,2	10,9	3,8	4,1
Akademski poklici	16,0	16,9	32,5	6,5	7,4
Tehnični in podobni poklici	19,9	21,6	22,8	11,8	10,7
Uradniki in zaposleni v trgovini	13,7	14,6	8,5	11,9	9,9
Storitveni delavci	13,7	12,7	8,8	16,7	23,3
Kvalificirana delovna sila v kmetijstvu	4,4	5,3	2,2	1,1	0,5
Orodjarji	15,1	13,6	8,1	26,9	22,3
Delavci na strojih in napravah	5,0	4,0	3,0	9,7	10,2
Pomožna delovna sila	5,5	4,4	2,7	11,4	11,1
Delavci brez poklica	0,5	0,6	0,5	0,1	0,4
Skupaj	100	100	100	100	100

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2003.

2.4. Inflacija

Stopnja inflacije je definirana kot stopnja rasti ravni cen. Inflacija povzroči redistribucijo dohodkov, vpliva na output gospodarstva, alokacijo resursov in ekonomsko učinkovitost. Obdobja nepričakovane rasti inflacije so zaznamovana z visoko zaposlenostjo in outputom, medtem ko je za obdobja padcev inflacijske stopnje značilna visoka brezposelnost dela in kapitala (Kovač, 1992, str. 125).

Stopnja inflacije je v Švici izjemno nizka. V primerjavi z drugimi državami EU ima Švica eno najnižjih stopenj inflacije (glej Tabelo 9). Leta 2002 se je stopnja inflacije znižala na 0,6 %, leta 2003 pa bo po ocenah Švicarske nacionalne banke ostala na enakem nivoju. Leta 2004 naj bi se rahlo povečala in bo po ocenah znašala 0,9 %.

Vzroki za tako nizko inflacijo so v odsotnosti zunanjih inflatornih pritiskov, poleg tega pa močan frank in počasna rast svetovnega gospodarstva vplivata na nižje cene uvoženega blaga in storitev (Izvozno okno, 2003).

Tabela 9: Mednarodna primerjava stopenj inflacije v obdobju od leta 1992 do 2001 (v %)

Sprememba v % v primerjavi s prejšnjim letom	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Švica	4,0	3,3	0,9	1,8	0,8	0,5	0,0	0,8	1,6	1,0
Nemčija	5,1	4,4	2,8	1,7	1,4	1,9	0,9	0,6	1,9	2,5
Francija	2,4	2,1	1,7	1,7	2,0	1,2	0,8	0,5	1,7	1,6
Velika Britanija	3,7	1,6	2,5	3,4	2,4	3,1	3,4	1,6	2,9	1,8
Italija	5,3	4,6	4,1	5,2	4,0	2,0	2,0	1,7	2,5	2,8
EU	4,5	3,6	3,1	3,1	2,5	2,1	1,8	1,3	2,5	2,5
ZDA	3,0	3,0	2,6	2,8	2,9	2,3	1,5	2,2	3,4	2,8

Vir: Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 2002.

2.4.1. Raven cen in plač

Eden izmed največjih problemov Švice so zelo visoke cene (glej Tabelo 10 in 11). V letu 2002 je bila po statistiki, ki jo je objavila EU, Švica tretja najdražja država v Evropi za Norveško in Islandijo. Še zlasti so visoke cene za meso, jedilno olje, ribe in zelenjavo. Vzrok za tako raven cen so predvsem relativno visoke plače, kljub visoki produktivnosti dela in ugodnemu gospodarskemu stanju Švice. Pri mednarodnih primerjavah ne smemo pozabiti, da se življenjski stroški med posameznimi državami precej razlikujejo.

Tabela 10: Plače in raven cen v mednarodni primerjavi za leto 2002 (v CHF)

Inženir v industrijskem podjetju, 5 let delovne dobe, star 35 let, poročen, 2 otroka		Tehnični vodja oddelka v velikem podjetju, večletne delovne izkušnje, 40 let, poročen, 2 otroka	
Mesto	Neto plača v frankih	Mesto	Neto plača v frankih
<i>Zürich</i>	78.400	<i>Zürich</i>	113.200
Amsterdam	42.300	Amsterdam	61.700
Frankfurt	45.500	Frankfurt	50.500
London	45.900	London	56.200
Milano	33.000	Milano	26.400
Pariz	52.500	Pariz	62.800
Dunaj	48.100	Dunaj	57.000
Stockholm	41.500	Stockholm	48.700
Bruselj	40.900	Bruselj	51.700
Madrid	34.500	Madrid	33.100
Atene	25.700	Atene	39.300

Vir: Brošura banke UBS "Cene in plače po svetu", 2000.

Tabela 11: Raven cen v Švici v mednarodni primerjavi za leto 2002 (v CHF)

Najem 3 - sobnega stanovanja vključno s stroški, mesečno (v švicarskih frankih)				Nivo cen, košarica 111 izdelkov in storitev vključno s tremi vrstami najemnin, Zürich = 100 % točk	
Mesto	Drago	Srednje	Poceni	Mesto	
<i>Zürich</i>	2.700	1.900	1.400	<i>Zürich</i>	100
Amsterdam	2.920	1.880	1.200	Amsterdam	77
Frankfurt	1.760	1.360	1.260	Frankfurt	78
London	6.110	4.070	2.040	London	110
Milano	2.090	1.340	1.020	Milano	72
Pariz	2.340	1.620	1.280	Pariz	85
Dunaj	1.700	1.360	1.140	Dunaj	82
Stockholm	1.430	1.000	780	Stockholm	97
Bruselj	1.160	970	770	Bruselj	72
Madrid	1.880	1.220	850	Madrid	74
Atene	1.110	880	600	Atene	63

Vir: Brošura banke UBS "Cene in plače po svetu", 2000.

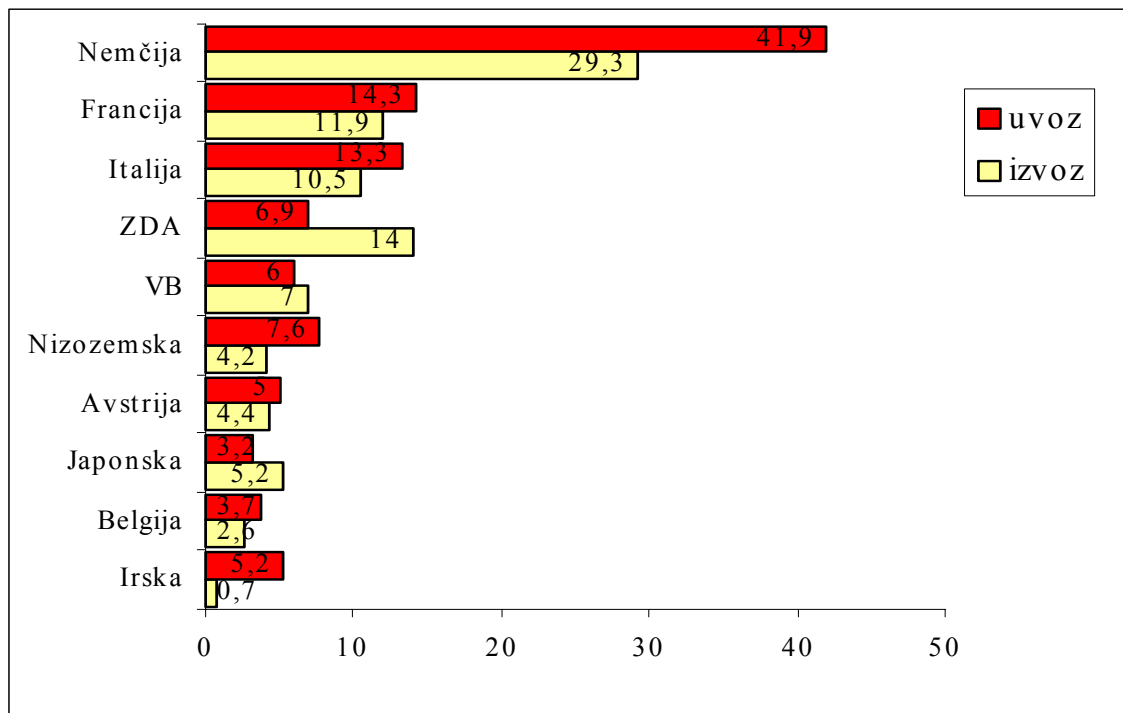
2.5. Zunanja trgovina

Švica spada med države z največjim deležem zunanje trgovine v BDP. Švicarska ekonomska politika temelji na prosti trgovini z nizkimi uvoznimi carinami in zelo majhnimi uvoznimi kvotami - izjema so le kmetijski proizvodi. Kot rezultat zadnjih sporazumov z EU je bilo na tem področju veliko omejitev olajšanih.

Najpomembnejše trgovinske partnerice Švice so razvite države. Leta 2001 je delež izvoza v te države znašal 78 %, delež uvoza pa je bil 88,5 %. Najpomembnejšo vlogo tu ima prav EU

(glej Sliko 5). Okoli 60 % izvoza in skoraj 80 % uvoza odpade prav na države članice EU, med katerimi so najpomembnejše trgovinske partnerice Nemčija, Francija in Italija (Swiss Federal Statistical Office, 2002).

Slika 5: Najpomembnejši trgovinski partnerji Švice v letu 2001 (v mrd frankov)

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2002.

V izvozu prevladujejo kemični izdelki, stroji in elektronske naprave, ure, kovine in finomehanični inštrumenti, medtem ko švicarska podjetja uvozijo največ strojev in elektronskih naprav, kemičnih izdelkov, tekstila, oblačil, obutve, finomehaničnih inštrumentov, ur in nakita (glej Tabelo 11).

Tabela 11: Struktura zunanje trgovine Švice, glede na skupine končne porabe za leto 2001 (v %)

	Uvoz	Izvoz
Leto	2001	2001
Izdelki kmetijstva in gozdarstva	7,6	3,3
Tekstil, obleka, obutev	6,9	2,9
Kemični izdelki	20,2	31,8
Kovine	7,9	7,9
Stroji, elektronika	22,7	27,3
Vozila	10,9	2,3
Orodje, ure	6,3	16,4
Ostalo	17,5	8,1

Vir: Swiss Federal Statistical Office, 2002.

2.6. Plačilna bilanca Švice

Plačilna bilanca je celovit, urejen in standardno oblikovan zapis vseh ekonomskih tokov (transakcij), ki jih v razdobju enega leta med seboj izvedejo devizni domačini in devizni tuji (Kumar, 1999, str. 38). V plačilno bilanco Švice so zajete gospodarske transakcije s tujino. Tekoči račun (TR) plačilne bilance vsebuje menjavo blaga in storitev, dohodke od dela in kapitala in tekoče transfere. Finančne transakcije pa so upoštevane v kapitalskem in finančnem računu.

Poslabšanje svetovne gospodarske konjunktore v letu 2001 je imelo posledice tudi za švicarsko zunanjo trgovino. Kljub globalni konkurenci, recesiji, ki je negativno vplivala na domače gospodarstvo, je Švica v zadnjih desetih letih dosegla na račun povečanega izvoza presežke na tekočem računu plačilne bilance (glej Prilogo 1). Presežek (suficit) v tekočem delu plačilne bilance pomeni, da ima država primanjkljaj v kapitalskem in finančnem delu plačilne bilance oziroma da je neto izvoznica kapitala (Mrak, 2002, str. 24).

2.6.1. Tekoči račun

Švica je v obdobju po letu 1992 beležila presežek na TR, in sicer največjega v letu 2000, ko je dosegel rekordno vrednost 53 milijard švicarskih frankov, kar je predstavljalo 12,9 % BDP (Bankintroductions.com - Switzerland, 2003). V letu 2001 se je presežek na TR glede na prejšnje leto zmanjšal na 36 milijard frankov. Na zmanjšanje presežka je močno vplivalo zmanjšanje dobičkov hčerinskih podjetij v tujini. Posledica tega so bile tudi manjše neposredne naložbe v tujini. Kljub vsemu pa ostaja presežek na TR zaradi visokega storitvenega in trgovinskega presežka v mednarodni primerjavi še vedno visok.

Presežek na TR se je v letu 2002 povečal za 2 milijardi frankov in je znašal 39 milijard frankov. Povečanje je bilo posledica manjšega uvoza blaga zaradi manjšega domačega povpraševanja. Uvoz blaga se je zmanjšal bolj kot izvoz blaga. Nominalni uvozi (specialna trgovina) so se zmanjšali za 5 %, kar je veliko več kot izvozi, ki so se zmanjšali za 1 %. Celotna blagovna menjava (vključujoč dragocene kovine, električno energijo itd.) je dosegla presežek v vrednosti 5 milijard frankov. Zaradi ekonomskega padca in stalne upočasnitve finančnega trga, se je tudi trgovina s storitvami občutno zmanjšala. *Dohodki iz turizma* in bančni dohodki iz finančnih storitev, ki skupaj predstavljajo polovico izvoza storitev, kažejo upadanje. Medtem ko je uvoz storitev nazadoval, je presežek iz storitev ostal enak prejšnjemu letu in je znašal 22 milijard frankov. Po padcu potovanj v tujino konec leta 2001 je slab ekonomski trend preprečil, da bi se prekomejni turizem opomogel. Tudi slab ekonomski razvoj v Švici je privedel do padca izdatkov za osebna in poslovna potovanja v tujino. *Dohodki iz kapitala* so občutno padli zaradi padajoče ravni obrestne mere in zmanjševanja zaslužkov iz neposrednih naložb. Presežek iz investicijskih dohodkov se je v letu 2002 zmanjšal in je znašal 27 milijard frankov. Nizka raven obrestne mere in slabi poslovni rezultati švicarskih podjetij doma in v tujini so vplivali na zmanjšanje investicijskih dohodkov. Dohodki od naložb v vrednostne papirje v tujini so se zmanjšali zaradi nižjih dohodkov švicarskih podružnic v tujini. V obrestnem poslovanju bank je bil zabeležen večji padec izdatkov kot prejemkov. To je privedlo do pomembnega povečanja dohodka neto obresti iz tujine. Izdatki za tuje naložbe v vrednostne papirje v Švici so se zmanjšali za 16 %, na 12 milijard frankov. Plačila, ki so se nanašala na tuje neposredne naložbe v Švico, so padla za več kot tretjino, na 8 milijard frankov zaradi manjših izplačanih dividend matičnim družbam v tujini (SNB, Swiss National Bank, 2003).

2.6.2. Finančni račun

Kapitalski in finančni račun je v letu 2001 izkazoval poslabšanje svetovnih gospodarskih razmer in mrtvilo na finančnih trgih. Deficit tega računa se je povečal iz 37 milijard v letu 2000 na 48 milijard frankov v letu 2001.

Finančne tokove v letu 2002 so oblikovale banke in finančne družbe, ki so se osredotočile predvsem na kratkoročne investicije. Neto odliv iz naslova *neposrednih naložb in portfolio investicij* se je v letu 2002 zmanjšal. Banke, ki so v letih 1999 in 2000 izvršile izjemne prevzeme tujih podjetij, so v letu 2001 zmanjšale svoj kapital v tujini. Švicarska podjetja so v letu 2002 investirale v tujino samo polovico zneska (16 milijard frankov) iz leta 2001. Zadržani (reinvestirani) dobički, ki so opredeljeni kot tokovi neposrednih naložb, so se tako zmanjšali. Neposredne naložbe v EU so se zmanjšale, iz 11 milijard frankov na 7 milijard, zaradi precejšnjih izgub tujih poslovalnic v bančnem in zavarovalniškem sektorju. Razčlemba po sektorjih kaže viden premik v izvozu kapitala iz storitvenega sektorja v proizvodni sektor, ki je investiral večinoma v tujino. Tudi *tuje neposredne naložbe v Švico* so se skrčile na 5 milijard frankov, kar je najnižja raven od leta 1996. Razlog za tako zmanjšanje so bile manjše bančne naložbe in zmanjšanje tujih naložb v industrijo. Investiranje je bilo omejeno predvsem na storitveni sektor. Največji pritek v znesku 3 milijard frankov so zabeležila finančna in holding podjetja, kakor tudi trgovinske družbe. Glede na države je opazen oster padec investicij iz EU (neenak razvoj posameznih EU držav), Japonske in ZDA. Tuje portfolio investicije (zajemajo neto nakupe vrednostnih papirjev domačih izdajateljev s strani tujcev) v Švici so pokazale pomemben dvig v primerjavi z letom 2001 in so se povečale iz 3 milijard na 11 milijard frankov. Na visoko vrednost tujih portfolio investicij v Švici so imeli velik vpliv tuji investitorji, ki so z nakupovanjem delnic prevzemali švicarska podjetja (SNB, Swiss National Bank, 2003).

Pomembna oblika ostalih naložb je bil visok obseg izvoza neto kapitala bank. Tako je bilo 33 milijard frankov investiranih v tujino, v glavnem preko medbančnega trga. Posojanje v tujino in depozitni posli bank so se v letu 2002 povečali.

2.7. Raziskave in razvoj

Temelj švicarskega gospodarstva ne predstavlja masovna proizvodnja, temveč visoko kvalificirana in dobro izučena delovna sila. Znanost, tehnologija in inovacije so gonilna sila modernega švicarskega gospodarstva. Pomembna področja za Švico predstavljajo mikro-tehnologija, visoka tehnologija, biotehnologija, farmacija, bančni in zavarovalniški know-how. Na mednarodnih trgih švicarski izdelki lahko dosežajo visoke cene, saj kupci danes cenijo kvaliteto. Zato so vlaganja v raziskave in razvoj še toliko bolj pomembna dejavnost. V Švici je delež zaposlenih v tej dejavnosti veliko večji kot v katerikoli drugi industrijski državi na svetu. Švica je tudi poznana kot dobra lokacija za mednarodne raziskave.

Za raziskave in razvoj je bilo v letu 2000 namenjeno 2,7 % BDP oziroma 10,7 milijard frankov, kar uvršča Švico v sam vrh držav, ki se aktivno ukvarjajo z raziskavami. Od tega zneska so 74 % prispevala privatna podjetja, 23 % univerze, preostale 3 % pa so prispevale neprofitne organizacije. Zelo pomembne so tudi aktivnosti na področju raziskav in razvoja švicarskih družb v tujini. Vsota, ki so jo švicarske družbe v tujini potrošile za raziskave in razvoj za leto 2000, je znašala 9,8 milijard frankov, kar je skoraj več kot doma (Swiss Federal Statistical Office, 2002).

2.8. Denarne rezerve in javni dolg

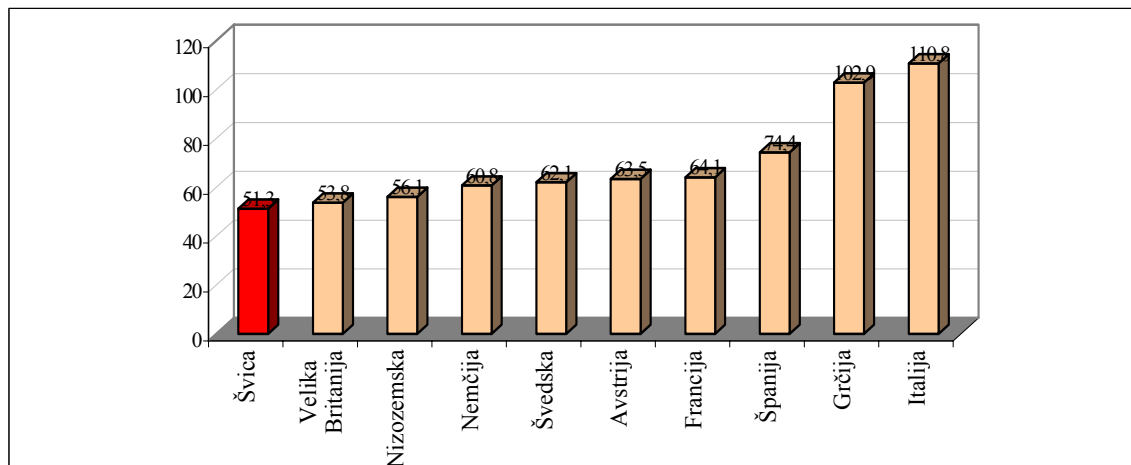
S svojo monetarno in devizno politiko Švica skrbi za trdnost nacionalne valute, predvsem z nizkimi obrestnimi merami, stabilizacijo cen in inflacijo manjšo od 2 % na letni ravni, z denarnimi rezervami (monetarno zlato, devizne rezerve, imetje SDR (posebne pravice črpanja) pri Mednarodnem denarnem skladu in rezervno tranšo). Denarne rezerve zagotavljajo zaupanje v švicarski frank, uporabljajo se za preprečevanje in premagovanje kriz in tudi za intervencije na deviznem trgu. Švicarska nacionalna banka je v letu 2001 zvišala denarne rezerve na 1,1 milijardo frankov.

Devizne rezerve so edina oblika mednarodnih denarnih rezerv, ki jih lahko centralna banka direktno uporabi za svoje intervencije, med njih pa uvrščamo imetja na računih pri bankah v tujini, kamor štejemo kratkoročne bančne vloge pri tujih bankah, tujo gotovino in prvovrstne kratkoročne vrednostne papirje tujih izdajateljev. Med devizne rezerve štejemo tudi operativne devizne rezerve in devizna imetja nebančnih subjektov (Ribnikar, 1999, str. 30). Devizne rezerve Švice so se v letu 2001 povečale za 0,2 milijarde frankov.

Javni dolg predstavlja obveznosti javnega sektorja (države in/ali javnih podjetij) in zasebnega sektorja, za katerega jamči država. Jamstva sicer niso pravi, temveč potencialni dolg; kljub temu pa se nediskriminatorno vključujejo v enotni pojem javnega dolga (Stanovnik, 1998, str. 187).

Javni dolg Švice se je od leta 1990, ko je znašal 30,9 % BDP, zvišal na 51,3 % BDP v letu 2000. Vendar pa je le ta v povprečju z ostalimi evropskimi državami še vedno manjši, kar lahko vidimo tudi v Sliki 6.

Slika 6: Javni dolg v % od BDP v letu 2000

Vir: Swiss Federal Finance Administration, 2002.

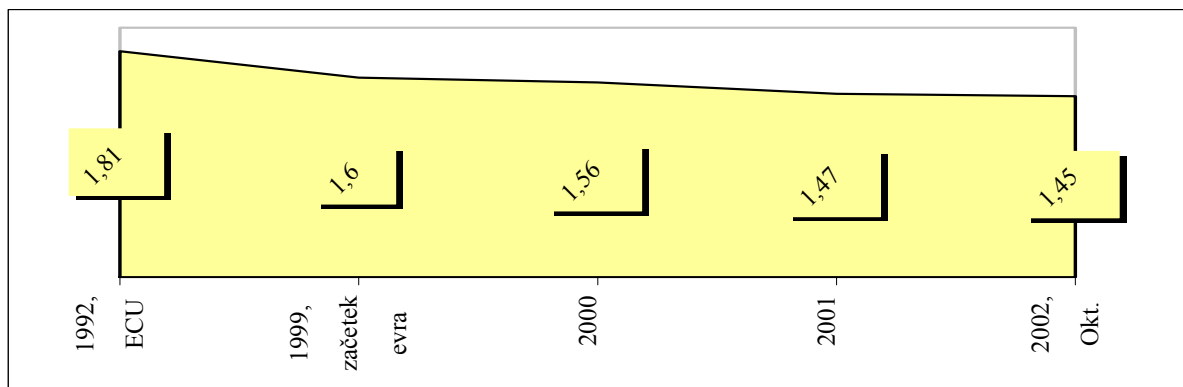
2.9. Monetarna politika in devizni tečaj

Švicarska centralna banka (SNB) si prizadeva za monetarno politiko, ki bi bila neodvisna od političnih oblasti. Monetarna politika Švice se le delno zgleduje po politiki Evropske centralne banke. V zadnjem letu in pol je SNB večkrat znižala obrestne mere, šlo pa je za precej večje znižanje, kot ga je uvedla Evropska centralna banka. Konec maja 2003 so obrestne mere znašale 0,28 %. Znižanje obrestnih mer je bila neposredna posledica

apreciacije švicarskega franka napram ameriškemu dolarju. Centralna banka bo tudi v prihodnje nadzirala gibanje tečaja franka ter pazila, da ne bi preveč appreciiral napram dolarju.

Podobno kot v letu 2002 bo tudi v letih 2003 in 2004 frank napram evru nekoliko depreciiiral. Tečaj evra se je od novembra do februarja 2003 gibal v razponu od 1,45 do 1,47 franka (glej Sliko 7)(SNB, Swiss National Bank, 2003).

Slika 7: Gibanje tečaja evra napram švicarskem franku

Vir: SNB, Swiss National Bank, 2003.

2.9.1. Vpliv švicarskega franka na gospodarstvo Švice po uvedbi evra

Švicarski frank je bil vseskozi stabilna valuta in razne mednarodne krize so včasih, veliko bolj kot danes, vplivale na njegovo apreciacijo. Danes pa take vloge nima več zaradi krepitve pomembnosti in kredibilnosti evra. Eden od glavnih vzrokov, da je frank veljal kot privlačna valuta za investitorje, je dejstvo, da je imel močno kritje v zlatih rezervah. Danes pa nova federalna ustava in nov federalni zakon o valuti in plačilnih instrumentih Švicarsko nacionalno banko zavezujeta, da drži samo del valutnih rezerv v zlatu. Nov zakonski okvir tako SNB omogoča, da lahko proda tiste zlate rezerve, ki jih ne potrebuje več za namen monetarne politike. Zaradi svoje visoke varnosti in stabilnosti (tako notranje kot zunanje) je bil švicarski frank na finančnih trgih nagrajen z nizkimi rizičnimi premijami in tudi nizkimi obrestnimi merami.

Pri oceni vrednosti franka je potrebno gledati njegovo notranjo in zunanjo vrednost. *Notranja oziroma domača vrednost franka* gledana z nakupne moči je v mednarodnem merilu izredno stabilna. Tako švicarski frank zagotavlja vsem njegovim imetnikom korist kot plačilno sredstvo in kot sredstvo za ohranjanje vrednosti. *Zunanja vrednost franka*, gledana z vidika menjalnega tečaja pa je odvisna od razvoja dveh valutnih področij. Na spremembo te vrednosti kratkoročno vplivajo predvsem svetovni šoki (kot na primer iraška kriza).

Res pa je, da ima visoka vrednost franka najbolj škodljive posledice prav za švicarske izvoznike. Velik problem za njih predstavlja predvsem pomanjkanje povpraševanja po švicarskih proizvodih, zaradi slabih svetovnih gospodarskih pogojev – posebno zaradi tekoče stagnacije v Nemčiji, ki je najpomembnejši trgovinski partner Švice. V teh razmerah močan frank izvoznikom zmanjšuje že tako nizko profitno maržo. Seveda pa vsi izvozni sektorji niso enako prizadeti. Glavni problem izvozne industrije so gotovo nenadna in pogosta nihanja menjalnega tečaja. Čeprav je resnost teh nihanj omejena na menjalni tečaj evro/frank, lahko le ta bistveno vpliva tudi na menjalna tečaja dolar/frank in jen/frank. Za Švico in njen izvozni

sektor se je uvedba evra izkazala tudi kot pozitivna stvar. Švicarski izvozniki se sedaj soočajo z ogromnim trgom, ki ima enotno stabilno valuto podobne kvalitete, kot jo je imela nemška marka. Izvozno gledan menjalni tečaj med frankom in evrom je veliko manj spremenljiv, kot je bil pred uvedbo evra. Nominalna apreciacija švicarskega franka od uvedbe skupne valute je sedaj 5 %, medtem ko znaša realna apreciacija 3 %. V prihodnosti bo evro vodil do boljše cenovne konkurence v Švici kot rezultat lažjih, bolj enostavnih primerjav in boljše tržne povezave v Evropi in tako do višje rasti. To bi povečalo tudi izvozne možnosti za švicarsko ekonomijo. V Švici evro ni postal paralelna valuta švicarskemu franku in verjetno še nekaj časa ne bo. Danes se evro v Švici kot plačilno sredstvo sprejema skoraj v vseh trgovinah in hotelih. Da bi evro postal paralelna valuta, bi se morale pomembne pogodbe sklepati v evrih, kar pa se skoraj ne dogaja. Sicer pa je opazen trend, da se izvozni posli čedalje bolj sklepajo v evrih (Swiss Plus Home, 2003).

2.10. Fiskalna politika in proračun

Zvezna vlada ima malo pristojnosti pri kreiranju fiskalne politike, ki je v veliki domeni vlad posameznih kantonov. Tudi davčna politika se razlikuje od kantona do kantona, delež prihodkov od davkov na zvezni ravni pa je najnižji med državami članicami OECD. Vsak posamezen kanton ima tudi svoj proračun. Presežek zveznega proračuna se je v zadnjih treh letih zniževal ter leta 2002 predstavljal 0,2 %. Zmanjšanje proračunskega presežka je posledica propada švicarske letalske družbe Swissair, kar je povečalo izredne javne izdatke. Za leto 2003 se napoveduje primanjkljaj v višini 1,2 % BDP, ki bo posledica za proračun dražjega preoblikovanja javnega pokojninskega sistema in pričakovanega nizkega davčnega priliva (Izvozno okno, 2003).

3. RAZVOJ ODNOSOV MED ŠVICO IN EU

Večina evropskih držav je že od nekdaj spoštovalo švicarsko neodvisnost in nevtralnost. Politične in ekonomske integracije zadnjih petdeset let, kot tudi njeno vključevanje v mnoge mednarodne organizacije, so imele močan vpliv na okrepitev vezi med Švico in njenimi sosedi. Danes večina prebivalcev Švice meni, da z ekonomskega vidika ni nobene potrebe, da gre Švica v EU, saj bi bile gospodarske koristi majhne, psihološka izguba pa prevelika. Res, da potrebujejo prosto trgovino - le to lahko dobijo tudi s sporazumi, kar velja za uspešno rešitev že 45 let. Cilj švicarske vlade zaenkrat je izboljšanje bilateralnih odnosov z vsako izmed članic EU in držav EFTA.

3.1. Švica v mednarodnih organizacijah in integracijah

Čeprav v Švici nenehno potekajo številne konference strokovnih Organizacij združenih narodov (OZN), se je Švica šele 10. septembra 2002 končno strinjala z vključitvijo v OZN. To dolgo odlašanje se zdi presenetljivo, saj je Ženeva evropsko središče Združenih narodov in Švica je bila tudi vrsto let članica večine specializiranih agencij OZN. Očitno pa je bila Švici nevtralnost več vredna kot vse drugo. Švica je od leta 1960 članica Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA), kamor so danes vključene samo še Islandija, Liechtenstein in Norveška. Je tudi članica Svetovne trgovinske organizacije (WTO), Mednarodnega denarnega sklada (IMF), Svetovne banke (WB) in Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD).

3.1.1. Humanitarno poslanstvo Švice

Nevtralnost je Švici omogočila, da se je obvarovala vpletenosti v vojne spopade. Zato šteje, da ima - kot dopolnilo nevtralnosti - tudi humanitarno poslanstvo. Ta naloga zajema zdaj predvsem begunce in žrtve vojn ali naravnih nesreč. V Švici je bil leta 1863 ustanovljen Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC). Pod znamenjem rdečega križa - ta je povzet po švicarskem grbu - se zdaj združuje več kot sto državnih organizacij Rdečega križa, ki ima tudi sedež v Ženevi (Voglar, 1995, str. 162).

3.2. Evropsko združenje za prosto trgovino (EFTA)

Skupni pogoji gospodarjenja za več držav vodijo v oblikovanje različnih državnih ekonomskih integracij. Ena izmed takih integracij je tudi EFTA (European Free Trade Association), ki odpravlja omejitve regionalnemu sodelovanju in veliko prispeva h gospodarskemu razvoju njenih članic. Svoj sedež ima v Ženevi ter urade v Bruslju in Luksemburgu.

EFTA je bila ustanovljena 4. januarja 1960 s Stockholmsko konvencijo. Njen glavni cilj je bil liberalizacija trgovine med lastnimi članicami, in sicer prosta trgovina z industrijskimi proizvodi in eventuelno s proizvodi ribištva in predelanimi kmetijskimi proizvodi. EFTA so takrat sestavljale Islandija, Norveška, Danska, Portugalska, Britanija, Avstrija in Švica. Vse te države so se kasneje pridružile EU, razen Norveške, Švice in Islandije. Leta 1966 so bile med državami EFTA odpravljene vse carine. Pet let kasneje so se začela bilateralna pogajanja med ES (Evropska skupnost) in EFTA o medsebojni prosti trgovini (FTA sporazum). Danes ima EFTA ustvarjeno mrežo prostotrgovinskih sporazumov na svetu (FTA sporazum), drugo največjo za EU. EFTA države so leta 1999 sklenile modernizirati svojo konvencijo zaradi niza zaključenih bilateralnih sporazumov med Švico in EU. Sporazum, ki spreminja EFTA konvencijo, je tako imenovana *Vaduz konvencija*, ki je stopila v veljavo leta 2002 in ustvarja pravni okvir za splošno liberalizacijo investicij, storitev, javne preskrbe in režima intelektualne lastnine (A publication of the EFTA, junij 2003).

Pred članstvom v Evropski gospodarski prostor (EGP), sta se ES in EFTA pogajali o sporazumu za oblikovanje skupnega trga, s katerim bi uredili medsebojne odnose. Ta sporazum je od EFTA držav tudi zahteval, da sprejmejo od ES večino direktiv in predpisov glede konkurence, davkov, zdravstva in varnosti, ob tem pa niso imele nobene možnosti, da bi sodelovale pri njihovem nastajanju. V zameno za to so pridobile prost dostop do trga članic skupnosti. Dogovor je bil končno sklenjen v oktobru leta 1991 in je 1. januarja 1993 stopil v veljavo (kar je bilo istočasno, ko je skupni trg odpravil carinske ovire med članicami EU). Švica ostaja posebnost, saj tega sporazuma ni ratificirala. Švicarski odnosi z EU temeljijo, kot sem že zgoraj omenila, na bilateralnih sporazumih.

Tabela 13: Glavni gospodarski kazalci članic EFTA v letu 2001

Država	Islandija	Liechtenstein	Norveška	Švica
Prebivalstvo (1.12.2002)	288.201	33.525	4.538.400	7.261.210
Površina (km ²)	103.000	160	324.000	41.284
BDP (mio USD)	7.618	825*	163.707	247.181
BDP/preb (USD)	26.705	25.000*	36.216	34.206
Rast BDP (%)	3	1,7*	1,4	1,3
Izvoz (mio USD)	1.895	-	57.039	82.790
Uvoz (mio USD)	1.960	917.3**	30.789	84.821
Zunanji dolg (% BDP)	47	0 *	26,8	50
Inflacija (%)	7,8	0,9	2,5	0,9
Brezposelnost (%)	2,3	1,4	3,5	1,9

* Podatek je za leto 1999.

** Podatek je za leto 1996.

Vir: Annual Report of the EFTA, 2003.

3.3. Sporazumi med Švico in EU

Sodelovanje med Švico in EU je bilo že od nekdaj intenzivno. Švica je geografsko locirana v sredino Evrope in s sosednjimi državami deli kulturne, jezikovne in ekonomske povezave. Te povezave pa so opredeljene z različnimi sporazumi. Nobena druga država nima sklenjenih toliko sporazumov z EU kot Švica.

Prvi sporazum je bil narejen leta 1956 za časa Evropske skupnosti za premog in jeklo. Posebej pomemben je *sporazum o prosti trgovini (FTA)* s članicami Evropske gospodarske skupnosti (EGS) iz leta 1972. V začetku 90. let je Švica sodelovala pri pogajanjih o EGP sporazumu. 2. maja 1992 je Švica podpisala EGP sporazum. Nekaj dni kasneje je švicarska vlada vložila prošnjo za polnopravno članstvo v EU. Ker so na referendumu 6. decembra 1992 švicarski volivci zavrnil vstop Švice v EGP, je morala prošnjo do nadaljnjega umakniti. Da bi Švica zmanjšala negativne posledice zavrnitve vstopa v EGP leta 1994, je z EU začela *pogajanja o prvem svežnju bilateralnih sporazumov* (meddržavne trgovinske pogodbe), ki so zajemala sedem področij in so neločljivi ter nudijo pravno podlago odnosom med obema stranema. Cilj le teh je lažje trgovanje med državami članicami EU. Ti sporazumi opredeljujejo sodelovanje na *področju prostega pretoka oseb, kopenskega in zračnega prometa, raziskav, trgovanja s kmetijskimi pridelki, javne preskrbe in tehničnih ovir za trgovanje*. Pogajanja so bila zaključena ter podpisana. Švica jih je potrdila na referendumu 6. maja 2000. Ratifikacija teh sporazumov, ki so poznani kot Bilateral I, je bila v vseh državah članicah EU končana v začetku leta 2002. Z bilateralnimi sporazumi I je Švici uspelo, da je svojim podjetjem omogočila lažji dostop do trgov EU. Švica vztrajno zavrača vse korake za članstvo v EU. Tudi leta 2001 je predlog za takojšnji začetek pogajanj za vstop Švice v EU naletel na večinsko odklonitev švicarskih volivcev (The European Union On - Line, 2004).

Švica in EU sta se tako 1. julija 2001 sporazumeli za nova pogajanja (Bilaterale II). Ti sporazumi vključujejo sedem področij iz bilateralnih sporazumov I in nove zahteve EU na naslednjih področjih: obdavčitev obresti, skupno sodelovanje na področju prava, policije in azilne politike ter poglobljeno sodelovanje na področju kriminala in prevar. Z vidika gospodarstva ti sporazumi omogočajo boljše zunanje pogoje poslovanje med Švico in EU. Švica je s temi sporazumi odpravila kar 80 % ovir oziroma je uveljavila 80 % svojih

gospodarskih interesov v zvezi s poslovanjem z EU. Za švicarsko gospodarstvo je nediskriminatoren dostop do evropskega trga eksistenčnega pomena (Economiesuisse, der Dachverband der Wirtschaft, 2003).

3.4. Osnovna pravila evropskega notranjega trga

Decembra leta 1992 so članice EU in EFTA podpisale EGP (EEA - European Economic Area) sporazum. EGP sporazum vključuje notranje trge 15 držav članic EU in tri članice EFTA (Islandijo, Norveško in Liechtenstein). Sporazum je stopil v veljavo 1. januarja 1994 in je eden izmed svetovno največjih in najobsežnejših prosto trgovinskih območij. Razen Švice imajo tako vse EFTA države urejene svoje odnose z EU z EGP sporazumom. Tako EGP danes združuje vseh 18 članic v skupni notranji trg, kjer veljajo ista osnovna pravila. Ta pravila omogočajo *prost pretok blaga, storitev, kapitala in oseb*. Da bi se ohranila homogenost EGP so sporazum spremenili tako, da EU zakonodaja velja tudi za članice države EFTA. Amandmaje k EGP sporazumu določajo ustrezni organi EGP. Nadzorstvo nad izvajanjem splošnih pravil v EGP izvaja Evropska komisija in nadzorni organ EFTA (ESA - EFTA Surveillance Authority), medtem ko Evropsko sodišče in EFTA sodišče izvajata pravno kontrolo. S povečanjem EU maja 2004 se bo povečal tudi EGP na isti dan. Kot rezultat širjenja se bodo trgovinski odnosi med EGP EFTA državami in vstopajočimi državami okrepili (A publication of the EFTA, 2003).

3.4.1. Prost pretok oseb

Prost pretok oseb je ena izmed »štirih svoboščin« skupnega evropskega trga. Pravica prostega gibanja je v 48.členu Pogodbe EU opredeljena kot »odprava vsake vrste diskriminacije med delavci držav članic, ki bi temeljila na njihovi nacionalnosti in ki bi zadevala vprašanje zaposlovanja, nagrajevanja ali drugih pogojev dela« (Ilešič, 1983, str. 170).

To načelo je podrobneje razloženo v določbi 3. odstavka 48. člena pogodbe EU, po kateri ta pravica obsega tudi (Ilešič, 1983, str. 170):

- pravico sprejeti dejansko ponujeno zaposlitev, kjerkoli na ozemlju EU,
- pravico prosto potovati po ozemlju vsake od držav članic z namenom sprejeti ponujeno zaposlitev,
- pravico bivati v vsaki državi članici z namenom zaposlitve v skladu s predpisi, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države članice, in
- pravico ostati na ozemlju države članice tudi po prenehanju zaposlitve v tej državi, pod pogoji, ki jih določi poseben predpis EU.

Ta pravica spremlja obojestransko sprejemanje poklicnih diplom in harmonizacijo socialno - varnostnih predpisov.

EU in Švica sta sporazum o prostem pretoku oseb sklenili leta 1999, v veljavo pa je stopil 1. junija 2002, in to v paketu skupaj z ostalimi šestimi dvostranskimi sporazumi. Sporazum olajšuje izmenjavo zaposlenih oziroma omogoča lažjo zaposlitev delavcev v montaži in servisni dejavnosti. Švica bo za državljane EU postopoma odpravljala omejitve. Do leta 2007 bo v Švici veljal sistem kvot, ki je točno določen: dovoljenja naj bi vsako leto dobilo 15.000 državljanov EU, kratkoročna, predvsem sezonska dovoljenja pa 115.500 ljudi letno. Po tem obdobju naj bi se dostop do trga dela začel sproščati, vendar z avtomatičnimi varovalkami v primeru, da bi prišlo do več kot 10 % povečanja pritoka ljudi glede na leto prej. Leta 2009 bo

nato izveden referendum, na katerem se bodo prebivalci Švice odločali glede popolne liberalizacije trga delovne sile. 16. julija 2003 sta EU in Švica začeli pogajanja o razširitvi dvostranskega sporazuma o prostem pretoku oseb na deset novih držav članic povezave, kamor spada tudi Slovenija. Širitev ostalih sporazumov na novinke je avtomatična, izjema je le prej navedeni sporazum. Skladno z njim naj bi Švica svoj trg delovne sile odprla leta 2014, do takrat pa naj bi veljal sistem kvot (EU in Švica začeli pogajanja o prostem pretoku delavcev, 2003). »Evropa 25« bo olajšala transfer delovne sile znotraj koncernov, kakor tudi poenostavila dostop do trga dela tudi za Švico. Švicarsko gospodarstvo bo z razširitvijo tega sporazuma pridobilo.

3.4.2. Prost pretok blaga

Osnovni namen tega načela je odprava omejitev (carin) pri trgovanju večine proizvodov. Obstajajo nacionalni in tehnični predpisi ter standardi, ki določajo, da mora biti proizvedeno blago testirano na različne načine oziroma, da morajo imeti proizvodi določene lastnosti. Zato je za proizvajalce težko proizvesti produkt, ki bi se ga lahko tržilo po celi Evropi. Dodatni postopki zajemajo drage adaptacije proizvodov in ponovna testiranja in certifikacije (EFTA Bulletin, junij 2003).

S procesom harmonizacije nacionalnih in tehničnih standardov med Švico in EU ter obojestranskim priznavanjem atestov in certifikacij so bile večinoma odstranjene tehnične ovire za trgovino. Področje tega sporazuma se nanaša na vse industrijske izdelke, še posebej na motorna vozila, stroje, elektronske, medicinske, merilne in telekomunikacijske naprave ter kemične, farmacevtske in kozmetične izdelke. Ta sporazum torej zagotavlja, da potrdila o ustreznosti blaga, ki jih naredijo švicarski inštituti, veljajo v celotnem EU prostoru in obratno. V veliki meri se švicarska zakonodaja ujema z zakonodajo EU. V primerih, kjer se švicarska specifikacija razlikuje od tiste v EU, pa so potrebna nadaljnja testiranja, da se potrdi ustreznost z obeh strani. Vendar pa ena slabost pri tem sporazumu še obstaja. V fazi do leta 2004 delno vlada nejasen položaj, ker so posamezne države z EU sklenile prehodna pravila, ki za Švico nima veljave. Kdor proizvaja v EU prostoru, lahko proizvod, ki je proizveden samo po predpisih države članice EU, trži brez omejitev v vsaki drugi EU državi (izvzeta je zdravstvena zaščita). Ta princip pa ne velja za blago iz Švice. Šele pristop Švice k EU bi to slabost odpravil (EDA, Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten, 2003).

3.4.3. Prost pretok storitev

Pri tej svoboščini gre za to, da zmožnost izvrševanja storitev v državi članici EGP ni omejena z nacionalnostjo. Prost pretok storitev je tesno povezan s prostim pretokom oseb. Storitve igrajo veliko vlogo na mnogih stopnjah proizvodnje blaga. Zaradi mnogih zakonskih in nezakonskih ovir, ki omejujejo prost pretok storitev preko mej, je potreben čas. Zaradi neotipljive narave storitev in njihove kompleksnosti je pri njihovem izvajanju pomemben »know - how« in profesionalna kvalifikacija izvajalcev storitev. Za te storitvene dejavnosti obstajajo točna in različna pravila po posameznih državah članicah.

Švica razpolaga z zelo zmogljivim storitvenim sektorjem. Kot neto izvoznik storitev želi Švica doseči liberalizacijo storitev z EU. Ker je prost pretok storitev tesno povezan s prostim pretokom oseb, je težko najti nek ugoden rezultat. Trenutno velja, da so storitve, ki so povezane z osebami, liberalizirane največ 90 dni v letu (na primer neko nemško gradbeno podjetje je lahko s svojimi delavci dejavno v Švici največ 90 dni v koledarskem letu). Lahek dostop do trga skupnosti bi vplival na to, da bi dohodki in delovna mesta lahko ostala v Švici.

Liberalizacija storitev bi prinesla največ koristi švicarskim konkurenčno močnim bankam in zavarovalnicam. To bi okrepilo Švico kot ekonomski center. Cilj teh pogajanj je nediskriminacija obojestranskega dostopa na storitvene trge. Iz stališča Švice to pomeni, da švicarski ponudniki storitev dobijo storitveno in podružnično svobodo in neovirano delovanje na EU trgih (CH - EU - Bilaterale Verhandlungen II - Übersicht, 2003).

3.4.4. Prost pretok kapitala

Le ta je bistven za ostale tri »svoboščine«. Prvi pogoj za nemoteno delovanje notranjega trga je prosto gibanje kapitala brez nepotrebnih zamud in transakcijskih stroškov. Prednostna naloga za razvoj trga je bila integracija finančnih trgov, ki je v zadnjih letih pridobila na pomenu. Ta štiri pravila, ki sem jih omenila, pospešujejo in podpirajo horizontalni ukrepi (ostra konkurenčna pravila, ukrepi za urejanje obnašanja državnih monopolistov, sodelovanje med EU in EGP EFTA državami zunaj štirih svoboščin), ki zagotavljajo dolgoročno preživetje notranjega trga. Ostra konkurenčna pravila so uvedli zato, da podjetja ne morejo postavljati raznih ovir, ki bi zmanjšale prednosti teh štirih »svoboščin« (EFTA Bulletin, junij 2003).

Po javnomnenjski raziskavi, ki je bila izvedena aprila 2003 v reviji *Economie Suisse*, podjetja v Švici dajejo najpomembnejšo vrednost ravno sporazumu o prostem pretoku ljudi. Danes so švicarska podjetja ta sporazum vzela resno in ga cenijo. Podjetja soglašajo, da bi si v primeru, če tega sporazuma ne bi bilo, težko pridobila ustrezno kvalificirano delovno silo. Tako so švicarska podjetja v EU državah sedaj v enakovrednem položaju s svojimi konkurenti. Ironično pri tem pa je, da je bila vključitev tega sporazuma predlagana ravno s strani EU. Pomembno mesto zaseda tudi sporazum o odpravi tehničnih ovir za trgovino. Na tretje mesto so podjetja postavila sporazuma o javni preskrbi in raziskavah. Sporazum o javni preskrbi je zelo pomemben za švicarsko industrijo, ker se pričakuje izgradnja infrastrukture v novih članicah EU.

3.5. Vzroki za zavrnitev pristopa Švice v EU

6. decembra 2003 bo minilo 11 let odkar so Švicarji zavrnilo pristop Švice v EGP in s tem tudi v EU. Referenduma se je takrat udeležilo 78,7 % vseh upravičencev, 50,3 % pa jih je glasovalo proti priključitvi. Ta referendum je odvrnil švicarsko vlado od tega, da bi se priključila EGP - ju in po možnosti tudi članstvu v EU.

Glavni vzroki za zavrnitev članstva so bili:

- *Strah pred izgubo nevtralnosti*, ki je zaščitni simbol Švice. Ta kratkoročni vendar temeljni razlog je star že več stoletij in je vseskozi ohranjal Švico zunaj spopadov in vojn. Švicarji so se borili za nevtralnost že od leta 1291 naprej in tega ne želijo opustiti. Ni brez pomena njihov mit o nacionalnem in bajeslovnem junaku Wiliamu Tellu, ki je raje tvegala življenje svojega sina, kot da bi sprejel tujo vladavino.
- *Konec sistema neposredne demokracije*. V Švici se vse pomembne odločitve sprejemajo z referendummi. Ljudje sami, ne pa vlada ali parlament, odločajo tudi o pristopu k mednarodnim organizacijam. V nobeni drugi državi ne morejo državljani tako direktno odločati o svojem življenjskem prostoru (Eichenberger, 1996, str. 60).
- *Strah pred poplavo tujcev* zaradi visokih dohodkov v Švici in s tem večja brezposelnost.
- *Nasprotovanje gospodarskih panog posebej kmetijstva*. Čeprav ta panoga zaposluje samo 5 % delovne sile, je močno zaščitena in subvencionirana od vlade, ki nameni temu

sektorju vsako leto okoli 1,3 milijarde USD. Če bi se Švica vključila v EU, bi to močno prizadelo švicarske kmete, saj bi bili izpostavljeni mednarodni konkurenci. V EU švicarska vlada ne bi več mogla ščititi te industrije pred evropsko konkurenco. Cena švicarskih mlečnih izdelkov bi padla približno za polovico in tudi cena za živino bi se zmanjšala za 1/3.

- Pogosto je bila izražena *bojazen, da bi se Švica po višini dohodkov, brezposelnosti in inflaciji utegnila približati manj ugodnim rezultatom drugih evropskih dežel* (Eichenberger, 1996, str. 60).
- *Preveliki stroški priključitve*. EGP sporazum je zahteval, da bi morale EFTA države v sklad za pomoč revnejšim državam prispevati v letih od 1993 do 1995 2,4 milijarde USD. Švica bi morala plačati 30 % zneska tega sklada.
- *Strah, da bi vključitev v EU ogrozila visoke okoljevarstvene standarde Švice*.
- *Politični strahovi*. Vsak od 26 kantonov ima dejansko avtonomijo tako pri davkih kot šolskem sistemu. Vključitev v EU bi Švico obvezala, da se odpove neodvisnosti na mnogih področjih, saj bi Švicarji morali sprejeti vse odločitve, ki jih je EU sprejela v preteklosti. Tako bi bila Švica prisiljena sprejeti 30 let staro gospodarsko zakonodajo EU. Švicarji, ki so že tradicionalno nezaupljivi do tujcev, bi z vstopom v EU morali sprejemati ukaze od različnih birokratov v Bruslju - to pa je težaven koncept za ljudi, ki so navajeni na svojo posebno suverenost.

Poleg navedenega so obstajali tudi močni pomisleki glede denarne unije (EMU). S članstvom v EU bi se Švica morala odpovedati drsečemu tečaju in ga fiksirati.

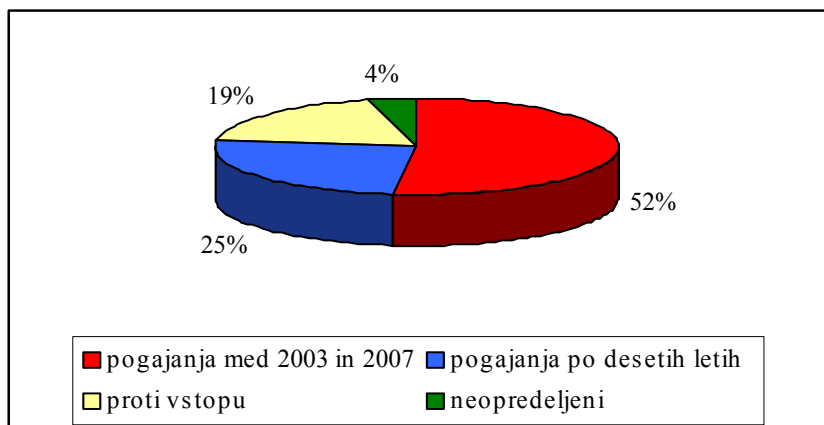
Maastrichtska pogodba zahteva, da država vsaj dve leti vzdržuje fiksni devizni tečaj brez spreminjanja vrednosti. Sicer pa Švica izpolnjuje vse ostale *maastrichtske konvergenčne kriterije*¹, ki so potrebni za vključitev v EMU oziroma EU. Švici bi vključitev v EMU dolgoročno prinesla tudi prednosti, saj menjava Švice z EU ne bi bila več izpostavljena tečajnim nihanjem in s tem povezanim negotovostmi, rizikom in stroški ter tudi ne stroškom konverzije med valutami.

Leta 2001 je skoraj 77 % švicarskih volivcev zavrnilo pobudo o takojšnjem začetku pristopnih pogajanj za priključitev k EU. Velika večina prebivalcev v nemško govorečih delih Švice je glasovala proti, in sicer v mnogih kantonih celo med 80 do 90 %. Srednjeročni cilj švicarske vlade je še vedno članstvo v EU in leta 2004 naj bi se začela nova pristopna pogajanja. Vlada in mnogi vodilni v industriji menijo, da je članstvo za Švico še prezgodnje, ker Švica potrebuje več časa, da se privadi na bilateralne sporazume z EU. V Švici so še vedno močno prisotni ostanki protievropskega razpoloženja.

Pri objavi javnomnenjske raziskave, ki je bila izvedena v časopisu Blick 10. marca 2001 so na vzorcu 1000 volivcev ugotovili, da 52 % anketirancev podpira vladno stališče, da se Švica znova začne pogajati o priključitvi k EU med letoma 2003 in 2007. Raziskava je tudi pokazala, da 25 % anketirancev meni, da bi začeli pogajanja po desetih letih, medtem ko je 19 % volivcev nasprotovalo vsakršnim pogajanjem z EU (glej Sliko 8).

¹ Maastrichtski konvergenčni kriteriji, ki jih morajo članice evropske monetarne unije izpolnjevati pred svojo formalno in pravno vključitvijo, vključujejo tri monetarne (*inflacija*: le-ta ne sme presežati povprečja stopenj inflacije treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 1,5 odstotnih točk; *obrestne mere*: dolgoročna obrestna mera ne sme presežati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki; *devizni tečaj*: mora biti fiksni in stabilen, t.j. dve leti se mora gibati v predpisanih mejah, ki so določene z mehanizmom deviznih tečajev (vključenost v ERM, brez devalvacije valute)) in dva fiksna pogoja (*proračunski primanjkljaj*: ne sme presežati 3 % BDP in *javni dolg*: ne sme presežati 60 % BDP, razen če se to razmerje zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost).

Slika 8: Javnomenjska raziskava o začetku pogajanj Švice z EU izvedena leta 2001

Vir: Jetrogeneve Monthly Report, julij 2001.

3.6. Današnje možnosti Švice

Čeprav je danes še vedno večina Švicarjev proti vstopu v EU in sta politična sistema EU in Švice nezdržljiva, bilateralni sporazumi ne pomenijo konca odnosov med Švico in EU. Oba trgovinska partnerja se spreminjata in razvijata. Čeprav so sporazumi trenutno dobra rešitev za njune medsebojne odnose, dolgoročno ne predstavljajo rešitve problemov. Tri možnosti, ki so v nadaljevanju predstavljene, so tri enakovredne opcije: drugi sveženj bilateralnih sporazumov, EGP 2 ali priključitev k EU (Neue Zürcher Zeitung, 2000).

(a) Sprejem drugega svežnja bilateralnih sporazumov

Bilateralni sporazumi so trenutno dobra rešitev, vendar ohranjajo »status quo«. To pomeni, da ne prispevajo k nadaljnjemu razvoju evropskih odnosov. V primerjavi s prvim svežnjem so bilateralni sporazumi II, ki zajemajo deset novih področij in so bili sklenjeni poleti 2002, samo delno primerni, da ustvarijo boljše zunanje okvirne pogoje za gospodarstvo. Zajemajo sedem dosjejev iz prvega svežnja bilateralnih sporazumov in tri nove teme, ki so bile predlog tako EU kot tudi Švice. Te tri teme so: obdavčitev obresti, izboljšano sodelovanje pri notranji varnosti (policija, pravo, zatočišča in migracije) ter boj proti korupciji (Neue Zürcher Zeitung, 2000).

Učinki, ki naj bi jih imeli bilateralni sporazumi na gospodarstvo Švice (CH – EU Schweizerische Eurapolitik, 2003):

- Po ocenah bi uvedba prostega pretoka ljudi privedla samo do omejenega števila priseljencev.
- Bilateralni sporazumi ne bodo privedli do povečanja brezposelnosti, izboljšalo se bo delovanje trga delovne sile.
- Dolgoročno ne bo prišlo do pritiska na zvišanje plač zaradi sporazuma o prostem pretoku ljudi. Razlike v plačah priseljencev glede na kvalifikacijo se bodo celo zmanjšale.
- Bilateralni sporazumi imajo za posledico povečanje gospodarske rasti že od prvega leta uveljavitve.
- Poleg prostega pretoka ljudi bo sporazum o transportu pripomogel k večjemu dohodku na prebivalca.

(b) Vstop v EGP 2 brez priključitve k EU

V primerjavi z bilateralnimi sporazumi in vstopom v EU ima ta opcija bistvene prednosti. Pravno gledano ima Švica na podlagi sporazuma o oblikovanju skupnega notranjega trga med EU in državami EFTA pravico do naknadne priključitve v EGP brez datuma zapadlosti. Ta pravica tudi ni pravno in ne politično vprašljiva. Naslednji dve dodatni prednosti sta tudi: EGP pokriva štiri svoboščine: prost pretok blaga, ljudi, storitev in kapitala ter omogoča pristop k odprtju nadaljnjih pogajanj - posebno Schengenskih in Dublinskih pogajanj. V primerjavi z vključitvijo v EU ima EGP tudi pomembno prednost v tem, da Švici ni potrebno menjati svoje politične strukture in demokratičnih vrednot.

(c) Priključitev k EU

Ta opcija zahteva bistvene državne strukturne spremembe (fiskalna politika, kmetijska politika, sektor nepremičnin). Švica bi imela nekaj let visoke stroške s prilagoditvijo švicarske zakonodaje z zakonodajo EU. Posledice možne vključitve Švice v EU (Neue Zürcher Zeitung, 2000):

- *Spremembe številnih zakonov v Švici*, ker se le ti ne ujemajo z zakoni EU kot na primer: delovna zakonodaja, zakoni o nakupu nepremičnin s strani tujcev, genetska zakonodaja itd., kar naj bi pomenilo precejšno izgubo demokracije.
- *Visoki prispevki*: pristop k EU bi Švico stal od 3 do 4 mrd frankov letno, članstvo v EGP pa približno 15 % tega zneska letno.
- *Davčna politika*: EU zahteva od Švice zvišanje davka na dodano vrednost na 15 %. Preureditev davčnega sistema bi dolgoročno delovala ugodno, medtem ko bi neto transferi v EU blagajno dolgoročno zmanjševali gospodarske prednosti EU pristopa.
- Prednosti pristopa pa ležijo v *odpravi mej*. S tem bi odpadli stroški carinskih kontrol, izboljšala bi se cenovna transparentnost in povečalo bi se število konkurentov. Vse to bi povzročalo intenzivno trgovanje, bolj racionalne načine proizvodnje in bolj ugodne cene za potrošnike.
- Če se bi Švica vključila v EU, bi morala seveda *sprejeti novo denarno valuto evro*, s čimer bi se zmanjšali transakcijski stroški. Spremeniti bi se morala tudi raven obrestnih mer – morali bi jih povečati, kar bi prehodno negativno vplivalo na atraktivnost švicarskega finančnega prostora. Obresti bi se z vstopom v EU povečale do 2 %, hipotekarne obresti za 40 do 50 % in tudi najemnine bi se podražile za 30 %. Tudi dolgoročno bi izenačenje obrestnih mer obremenilno vplivalo na investicije v Švici, predvsem je tu mišljena gradnja stanovanj.
- *Izguba monetarne suverenosti* bi za Švico pomenila, da se denarna politika ne bi mogla več ozirati na ločen gospodarski razvoj v državi. Potrebni bi bili drugačni prilagoditveni mehanizmi, kot so fleksibilne cene in plače, kar bi praviloma pomenilo zmanjšanje plač. Nasproti temu bi ostala Švica, če bi se vključila v EGP v svoji denarni politiki kot konjunktorno političnem inštrumentu, samostojna.
- Za majhne države v EU pa obstaja *nevarnost, da jih bodo velike države bojkotirale* v primeru zastopanja drugačnih stališč oziroma stališč večine. Švicarjem je zlezel pod kožo bojkot Avstrije, ki se je zgodil leta 2000, ko je 14 držav EU sprejelo sankcije zoper to državo. To se je zgodilo zato, ker je avstrijska Svobodnjaška stranka (FPÖ) šla v vladno koalicijo z avstrijsko Ljudsko stranko (ÖVP). To je Švica razumela kot akt proti demokratični pravni državi. Podoben primer je tudi Irska. Irci so na referendumu leta 2001 glasovali proti pogodbi iz Nice. Zato so potem zunanji ministri odklonili naknadna pogajanja in oktobra 2002 je Irska izvedla nov referendum na isto temo. Z močno

propagando in ustrahovanjem Irske je bila pogodba iz Nice končno sprejeta. Tudi to je Švica razumela kot napad na demokracijo.

- Švico dodatno moti *širjenje EU na vzhod*. To naj bi prinašalo nova tveganja, ki so nepredvidljiva.
- Nazadnje pa se Švica tudi boji, da bi države EU dosegle prekinitve bančne tajnosti v Švici. Švica si je zaupanje in spoštovanje pridobila skozi stoletja in razume to bančno tajnost kot pravico do zasebnosti v denarnih zadevah. Predsednik njihove bančne zveze je povedal, da mora Švica ubraniti svoje interese kot finančni center napram zahtevam iz EU, ki želi da bi bil švicarski bančni sistem bolj transparenten.

Potem, ko je stopil v veljavo bilateralni sporazum I, naj bi bil pristop Švice v EU iz gospodarskih razlogov še manj zanimiv kot prej. Na osnovi teh sporazumov je Švici glede na njene potrebe uspelo izpogajati zanjo bolj ustrezno približanje EU, kot če bi bila njena članica. Zato mora Švica stalno proučevati in prilagajati odnose z EU. Analiza bistvenih gospodarskih faktorjev v Tabeli 14, izvedena v švicarski reviji *Economiesuisse*, je pokazala, da večinoma vstop Švice v EU ne prinaša pozitivnih učinkov na gospodarstvo Švice. Švica je torej prepričana, da je vstop v EU iz ekonomskih razlogov nepotreben.

Tabela 14 : Učinki, ki naj bi jih prinesel vstop Švice v EU na posamezne gospodarske politike

Državna ureditev / državna in politična vprašanja	↘
Direktna demokracija	↘
Federalizem	↘
Institucionalno sodelovanje v EU	→
Dodatna obremenitev zveznega proračuna	↘↘
Pretok z blagom	↗
Pretok storitev	↗
Pretok kapitala	↗
Pretok oseb	→
Politika konkurence	→
Denarna politika	↘↘↘
Davčna politika	↘↘↘
Socialna politika	↘↘↘
Okoljevarstvena politika	→
Raziskave in izobrazba	→
Energijska politika	→
Informacijska družba	↗
Agrarna politika	↗
Prometna politika	→
Pravna vprašanja	→
Azilna politika	→
Državna varnost, kriminaliteta	→
Zunanje varnostna politika	↘

Legenda:

Število puščic daje težo posameznemu področju.

↗ V teh primerih bi imel vstop Švice v EU pozitivne učinke

↘ V teh primerih bi imel vstop negativne učinke

→ V teh primerih vstop ne bi imel posebnih učinkov

Vir: *Economiesuisse*, der Dachverband der Wirtschaft, 2003.

3.7. Dolgoročni gospodarski učinki vstopa Švice v EU

Vstop v EU bi bil iz dolgoročnega gospodarskega vidika bolj pozitiven kot veljavni bilateralni sporazumi. Po analizah, ki so jih naredili na univerzi v Hamburgu leta 1999, bi se v primeru pristopa Švice k EU blaginja povečala za 1 %. Dodatne prednosti pristopa v EU v primerjavi z bilateralnimi sporazumi ležijo v odstranitvi mejnih formalnosti, boljši tržni integraciji in odprtju agrarnega trga. Pristop Švice k denarni uniji bi privedel k večji cenovni transparentnosti in s tem k večji konkurenčnosti, kakor tudi k zmanjšanju stroškov pri deviznih transakcijah in pri zavarovanju menjalnega tečaja.

Glavna slabost za Švico bi bili prav gotovo neto transferi iz Švice v EU in s tem povečanje švicarskega nivoja obresti, kar bi vplivalo na podražitev kapitala in bi pripeljalo do povišanih državnih obrestnih stroškov. Pri vstopu Švice v EU bi povečanje davka na dodano vrednost na 15 % vplivalo na optimizacijo švicarskega davčnega sistema. Tu je pomembno, kako bi se uporabili presežki iz povečanega davka na dodano vrednost. Možni pozitivni učinki bi se pričakovali v primeru, če bi se ti presežki uporabili za znižanje drugih davkov (na primer direktnih davkov). V primeru, da se direktnih davkov ne bi znižalo, bi se blaginja zmanjšala za 0,8 %. Vendar pa ima Švica precejšen politično manevrski prostor, ki bi v primeru EU pristopa pozitivno vplival na učinke blaginje. Dolgoročni strukturni učinki bilateralnih sporazumov in možnega EU pristopa so sledeči (CH - EU Schweizerische Europapolitik, 2003):

- Bilateralni sporazumi vodijo k zmernemu povečanju notranje produktivnosti v večini gospodarskih sektorjev. Izrazitih pridobitnih panog oziroma panog, ki bi izgubile, ni.
- Pristop k EU bi imel v nasprotju z bilateralnimi sporazumi za posledico določene strukturne spremembe. V primeru EU pristopa bi izgubilo poljedelstvo, prehrabena industrija in industrija pijač, pridobile pa bi kemija, tekstilna panoga, strojna panoga in kovinska industrija.
- Pri EU pristopu bi se švicarska trgovina še bolj skoncentrirala na trg EU in to na stroške tretjih držav (nečlanic EU). V tem primeru bi blagovni uvozi in izvozi rasli močnejše kot BDP. Trgovina bi pridobila na pomenu. Znižale bi se izvozne cene in ne bi bilo več nihanj menjalnega tečaja, kar bi stimuliralo izvoz blaga in storitev. Ta koncentracija sicer velja v veliko manjšem obsegu tudi za bilateralne sporazume.
- Bilateralni sporazumi in možen vstop v EU vodijo k večji zaposlenosti. Povečanje zaposlenosti dolgoročno vodi k sprostitvi trga dela in s tem k manjši brezposelnosti.
- Od bilateralnih sporazumov in od možnega EU pristopa imata koristi tako Švica kot EU. V primeru EU pristopa bi EU v blagostanju pridobila dvakrat več kot Švica. Vzrok je v tem, da bi EU države poleg švicarskih neto transferjev (3 mrd frankov letno) pridobile dodatno še s povečanjem trga.

3.8. EU po letu 1992

1. novembra 1993 je stopila v veljavo pogodba o EU - *Maastrichtska pogodba*, ki jo je 7. februarja 1992 podpisalo 12 članic Evropske skupnosti. Prejšnja Evropska skupnost je z EU prenehala veljati. Ta pogodba je postavila temelje za zunanjo in varnostno politiko in skupno notranjo ter pravno politiko. Iz te pogodbe ven izhaja *sporazum o uvedbi evropske monetarne unije (EMU)*. Pomembni mejniki za razvoj EU po letu 1992 so (Integrationsbüro EDA/EVD, 2003):

(a) Sporazum iz Amsterdama (1.maj 1999): Ta sporazum je ponovno reformiral EU. Pomeni dopolnitev pretežne gospodarske integracijske usmeritve EU na področju večje politične odgovornosti »doma« in v mednarodnih okvirih. Sporazum je povečal moč in vpliv centralnih organov EU: evropske komisije, evropskega sveta in evropskega ministrstva. Vlade in parlamenti držav članic EU so na EU prenesli svoje številne pristojnosti.

(b) Shengenski sporazum: 25. marca 2001 je začel veljati ta sporazum, ki je uresničil ustvaritev prostora svobode, varnosti in pravice. S tem sporazumom je bila med drugim odpravljena kontrola potnih listov.

(c) Pogodba iz Nice (2001): V ospredju te pogodbe so: institucionalne spremembe v procesu širitve EU, procesi odločanja, Evropska obrambna in varnostna politika ter sodelovanje na področju sodstva.

Danes je v EU 15 držav. S 1. majem 2004 se bodo EU pridružile še Estonija, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija, Češka, Madžarska in Ciper. S tem bo EU zrasla še za 75 milijonov ljudi, tako da bo štela 450 milijonov prebivalcev.

3.9. Razlike med Švico in Slovenijo pri vstopu v EU

Republika Slovenija je v strateških razvojnih dokumentih in na najvišji politični ravni izrazila svojo pripravljenost in cilj postati polnopravna članica EU. Kot nakazujejo najpomembnejši razvojni dokumenti (Strategija gospodarskega razvoja, Strategija ekonomskih odnosov s tujino, Strategija povečanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije), je optimalni dolgoročni razvoj slovenskega gospodarstva neločljivo povezan s polnopravnim članstvom Slovenije v EU (Urad vlade za informiranje, 18.11.2003). Širitev EU bo zgodovinska priložnost za združitev celotne Evrope, ki je bila v zgodovini tolikokrat prežeta z razlikami in konflikti. Širitev bo pripomogla k gospodarski stabilnosti, blaginji in utrditvi demokracije novih članic iz Srednje in Vzhodne Evrope. Lažje bo tudi konkurirala izzivom globalizacije. Ne nazadnje pa bo širitev predstavljala izjemno gospodarsko priložnost v obliki razširjenega trga tako za Slovenijo kot za druge države članice. Tako velik skupni trg predstavlja tudi večje možnosti investiranja, ustvarjanja novih delovnih mest ter povečanje blaginje, tako v starih kot novih članicah.

Ko sem razmišljala o razlogih, zaradi katerih se Švica ne odloči za vstop v EU, sem ugotovila, da so to take prednosti in interesi, ki jih Slovenija in večina drugih evropskih držav nima. Povsem očitno je, da Švica kot zelo razvita demokratična država z bogato zgodovinsko tradicijo v svetu uživa velik ugled. Ima industrijo z visoko razvito stopnjo tehnologije, kot je kemična, farmacevtska, elektrotehnična in druge. Prav tako ima veliko svetovno poznanih multinacionalk. Slovenija pa je mlada država z 12 letnim razvojem demokracije in je v svetu še zelo neprepoznava. Zato menim, da bo morala Slovenija še veliko storiti za svoj ugled in boljšo prepoznavnost v svetu. Konkurenčna sposobnost slovenskih podjetij je relativno slaba in šepa med drugim tudi zaradi nerazvitosti, premajhne tehnološke inovativnosti ter podjetniške neprilagodljivosti. Manjka ji tudi tržne prodornosti, ki jo švicarska podjetja prav gotovo imajo.

Vstop v EU bi za Švico tudi pomenil velik strošek, saj bi kot bogata država tako postala neto plačnica v blagajno EU. Slovenija bo kot manj razvita država še nekaj let neto prejemnica denarnih sredstev. Kazalci gospodarske aktivnosti kot lahko vidimo v Tabeli 15, ki kažejo

sliko gospodarstva, so za Švico zelo ugodni. Država ima nizko stopnjo inflacije, majhno stopnjo brezposelnosti in visok BDP na prebivalca. V vseh teh kazalcih je nad evropskim povprečjem. Tudi davčna bremena so v Švici nižja od povprečja držav EU, čeprav se v zadnjem času višajo. Tako je danes stopnja davka na dodano vrednost (DDV) v Švici le 7,5 %, z vstopom v EU pa bi morala Švica stopnjo občutno dvigniti na 15 %. Zelo občutljiva točka za Švico je prav gotovo tudi vprašanje bančne tajnosti. Bančništvo predstavlja v Švici njihovo najbolj slavno panogo na svetu. V izjavah njihovih politikov Švica glede bančne tajnosti nima namena popuščati niti na področju pranja denarja ne. Očitno je, da Slovenija v primerjavi s Švico na področju bančne tajnosti nima kaj izgubiti. Tudi kazalci gospodarske aktivnosti so za nas precej drugačni, kar lahko vidimo v Tabeli 15.

Tabela 15: Primerjava nekaterih ekonomskih kazalcev Švice in Slovenije v letu 2002

	Švica	Slovenija
BDP na preb. (v USD)	36.600	18.000
Stopnja inflacije (v %)	0,6	7,4
Stopnja brezposelnosti (v %)	3	11

Vir: CIA, Central Intelligence Agency, The World Factbook: Switzerland, Slovenia, 2003.

Švica je tudi članica EFTA in ima z EU podpisane številne sporazume, ki jih Slovenija nima. Švica si je z bilateralnimi sporazumi izpogajala tiste ekonomske koristi, ki jih potrebuje. S sporazumi je toliko v EU, kolikor ji ustreza. Tekoče prilagaja svojo zakonodajo zakonodaji EU. Ena izmed alternativ za Slovenijo je tudi članstvo v EFTA, vendar se je do sedaj izkazalo, da je EFTA le čakalnica za vstop v EU, na kar kaže tudi dejstvo, da vključuje samo še štiri članice.

Eden izmed simbolov Švice je švicarski frank, ki ima že vseskozi status varne in zaupanja vredne valute. Frank je že od nekdaj pripadal skupini močnih valut in je zagotavljal mednarodnim investitorjem visoko varnost za njihove investicije. Močan frank sicer otežuje švicarski izvoz in zmanjšuje dobičke podjetjem. Neodvisna monetarna politika Švicarske nacionalne banke je osredotočena na cenovno stabilnost. Z vstopom v EU pa bi banka izgubila to suverenost. Tečajje in obrestne mere bi ji diktirala Evropska centralna banka. Slovenija se je z vstopom v EU odločila za takojšen prevzem evra, saj je trenutna makroekonomsko situacija še najbolj ugodna. V tem trenutku imamo padajoč trend inflacije, kar nizek proračunski deficit, izravnano plačilno bilanco, nizko raven javnega dolga in padajoče obresti. Za nas naj bi bila po svoje ugodna tudi recesija v Evropi, saj šibko povpraševanje vpliva na zniževanje inflacije (Repovž, 2003, str. 8). Kot je iz diplomskega dela razvidno, Švica teh problemov nima. V primerjavi z drugimi evropskimi državami ima že vseskozi stabilno gospodarstvo. Švica se lahko odloči za vstop v EU kadarkoli hoče, ne samo zaradi dobrih oziroma celo boljših gospodarskih pogojev, temveč tudi zaradi statusa plačnice v evropsko blagajno.

Življenjski standard v Švici je še vedno odvisen od uspeha švicarskih podjetij v tujini. V večini panog je izvoz bolj pomemben od notranjega trga. Tako gospodarski odnosi z državami članicami EU predstavljajo bistven in največji delež v njihovih poslovnih odnosih. Kako je odklonilno stališče Švice do vstopa v EU vplivalo na švicarska podjetja in kakšna je struktura teh podjetij danes, sem opisala v naslednjem poglavju.

4. ZNAČILNOSTI ŠVICARSKIH PODJETIJ

Švica ima dolgo gospodarsko zgodovino in neformalna struktura ni vezana toliko na politiko. Švicarji skoraj ne vedo, kdo je predsednik njihove države, dobro pa vedo, kdo so predsedniki njihovih največjih korporacij in bank. Kar dve izmed petih največjih evropskih bank sta švicarski, borza je šesta največja na svetu, 15 največjih multinacionalk proda več kot 90 % svoje proizvodnje v tujini, 80 % zaposlenih dela v tujini. Ta neformalna struktura je izjemno močna, tradicionalno zasidrana in vplivna pri zakonodaji in vladnih ukrepih (Izvozno okno, 2003).

Globalizacija, negotovost glede prihodnje ekonomske politike in šibka ekonomska aktivnost v prvi polovici 90. let je imelo resne posledice za švicarska podjetja. Proces prilagoditve novim ekonomskim dejstvom in močan pritisk na korporacijski menedžment, da bi ustvarili povečanje vrednosti delnic, so imeli močan vpliv na »novo« švicarsko podjetje. Velika podjetja so učinkovito odgovorila na izzive globalizacije. So mednarodno aktivna in pogosto ustvarijo samo majhen del svoje dodane vrednosti v Švici. Največje švicarsko podjetje po številu zaposlenih je Nestle, ki je eden izmed največjih prehrabnih podjetij na svetu. Ob koncu leta 1999 je imelo 231.000 zaposlenih, izmed teh več kot 97 % zunaj Švice. Mnogo švicarskih podjetij je v družinski lasti oziroma je v rokah tistih, ki so jih ustanovili. Primer družinskega podjetja je na primer švicarsko največje biotehnično podjetje v Evropi Serono, ki ga upravlja njegov največji delničar in sin ustanovitelja tega podjetja Ernesto Bertarelli. Nadzorni sveti večine švicarskih firm so sestavljeni iz zelo omejenega števila ljudi, ki zasedajo položaje v nadzornih svetih več različnih podjetij. Tako je na primer glavni direktor podjetja Nestle Peter Brabeck - Letmathe vice predsednik nadzornega sveta Credit Suisse, medtem ko je častni predsednik Credit Suisse predsednik Nestleja. Z rastjo nove komunikacijske tehnologije in naraščajoče globalizacije so začela tudi podjetja spoznavati, da mora njihova administracija postati bolj verodostojna in transparentna (Schweiz in Sicht, 2003).

Val združitvev in prevzemov podjetij od bank, zavarovalnic, kemične in farmacevtske industrije je porinil Švico celo na četrto mesto na top listi 500 največjih gospodarskih družb v Evropi. Švicarska podjetja so očitno bolj spretna v prilagajanju spremenjenim tržnim pogojem kot njihovi evropski konkurenti. Tako je na primer švicarsko podjetje ABB v Zahodni Evropi in Ameriki ukinilo 59.000 delovnih mest v obdobju med letoma 1990 in 1996, ter na novo ustvarilo 56.000 delovnih mest v Vzhodni Aziji in Vzhodni Evropi.

V nadaljevanju sem najprej predstavila majhna in srednje velika podjetja, ki imajo pomembno vlogo za švicarsko gospodarstvo, njihove načine financiranja ter njihovo vključevanje v mednarodne tokove. Opredelila sem tudi njihova multinacionalna podjetja, po katerih je Švica poznana po vsem svetu. Ker je Švica še vedno zanimiva za tuje investitorje, sem predstavila tudi prednosti in slabosti investiranja tujih podjetij v to državo. Na koncu sem predstavila še glavne probleme, s katerimi se danes soočajo njihova podjetja, zaradi ne vključitve Švice v EGP oziroma EU.

4.1. Majhna in srednje velika podjetja kot glavni nosilci gospodarstva

Švicarsko gospodarstvo je močno zaznamovano z majhnimi in srednje velikimi podjetji. Trend storitvenih dejavnosti je to značilnost še podkrepil. V zadnjih letih se je število majhnih podjetij povečalo, medtem ko se je število srednje velikih podjetij zmanjšalo. V industrijskem sektorju je prišlo do povečanja proizvodnje brez dodatnega zaposlovanja, medtem ko se je v

storitvenem sektorju, kjer so možnosti avtomatizacije omejene, število zaposlenih povečalo. Za švicarsko gospodarstvo je značilna usmerjenost gospodarstva navzven. Glavne značilnosti, ki opredeljujejo ta podjetja so: inovacije, natančnost, fleksibilnost in kvaliteta (Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 2002, str. 295).

V švicarskem gospodarstvu se je v letih od 1985 do 1998 povečalo število podjetij za 25 %. Število zaposlenih je naraščalo bolj počasi kot število podjetij. To pomeni, da so postala podjetja v povprečju manjša. Zunanjo podobo gospodarstva v zadnjih letih zaznamujejo velika podjetja, multinacionalne družbe in globalizacija trgov. Švicarsko gospodarstvo pa vsekakor kaže drugačno strukturo - predvsem dominirajo srednja in mala podjetja, ki imajo manj kot 250 zaposlenih. Ta podjetja predstavljajo 99 % vseh podjetij v Švici. Tu gre predvsem za *mikro podjetja* z manj kot 10 zaposlenimi. Takih je bilo v Švici v letu 2001 okrog 270.000 (glej Tabelo 16). Glede velikosti in strukture podjetij je situacija v EU enaka, kjer tudi velika podjetja predstavljajo manj kot 1 % vseh podjetij (Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 2002, str. 295).

V Švici je tri četrtine vseh zaposlenih v majhnih in srednjih podjetjih, in sicer je to delež, ki leži nad evropskim povprečjem. V EU je v majhnih in srednjih podjetjih zaposlenih dve tretjine delavcev. Deleže, preko 75 % zaposlenih najdemo še v Grčiji, Portugalski, Španiji in Italiji.

Več kot četrtina delovnih mest odpade na podjetja z manj kot 10 zaposlenimi. Nadaljnja petina pa na podjetja z 10 do 49 zaposlenimi. Na ravni panoge so razmerja glede velikosti podjetja zopet različna. Majhno podjetniško strukturo predstavljajo privatna storitvena podjetja. Tukaj najdemo v letu 1998 več kot tri četrtine delovnih mest v mikro podjetjih. Polovica vseh zaposlenih je v panogi prodaja avtomobilov in popravila avtomobilov ter v panogi z nepremičninami. Velika podjetja prevladujejo v finančnem sektorju in kemični industriji (Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 2002, str. 296).

Tabela 16: Število in struktura podjetij v Švici glede na njihovo velikost v letu 2001 (v %)

Velikost podjetja	Število podjetij	v %	Število zaposlenih	v %
0-9	269.742	87,9	842.657	26,3
10-49	30.472	9,9	680.728	21,2
50-99	3.589	1,2	281.728	8,8
100-249	2.004	0,7	338.135	10,5
Majhna in srednje velika podjetja	305.807	99,7	2.143.248	66,8
250 +	1.064	0,3	1.063.437	33,2
Skupaj	306.871	100,0	3.206.685	100,0

Vir: Die KMU-Politik des EVD, 2002.

4.1.1. Financiranje majhnih in srednje velikih podjetij

Dostop do finančnih sredstev majhnih in srednje velikih podjetij je odvisen predvsem od tujega kapitala in s tem tudi od kreditne politike bank. Ugotovili so, da imajo manjša podjetja večje težave pri financiranju. V nasprotju s pričakovanji imajo majhna in srednje velika podjetja v Švici manjše težave s financiranjem kot podobna podjetja v Evropi. Vzrok je verjetno v tem, da so postale banke pri dajanju kreditov podjetjem bolj previdne. To velja

predvsem za tista podjetja, ki pripadajo določenim strukturno slabšim panogam in ki so bila v 90-tih letih med obdobjem stagnacije prizadeta. Po drugi strani pa banke, ki dajejo kredite določajo obrestne mere glede na tveganje nesolventnosti podjetij. Švicarskim bankam se očita, da so zaradi njih številna majhna in srednje velika podjetja zabredla v finančne težave oziroma so jih privedla do številnih stečajev. Študija iz leta 1998 kaže, da so ta podjetja pri financiranju svoje rasti soočena z velikimi težavami - s stalno rastočimi zahtevami bank po garanciji bančnih posojil in zmanjševanju kreditnih limitov. To je privedlo pri manjših podjetjih do precejšnega nezadovoljstva z bančnimi storitvami. Problem odnosa med bankami in majhnimi ter srednje velikimi podjetji se ne nanaša samo na potrebo po financiranju. Celoten odnos bank do teh podjetij je dvojen, bolj je restriktiven pri dajanju kreditov zaradi rentabilnostnih razlogov bank, istočasno pa banke priznavajo socialno - ekonomsko vlogo majhnim in srednje velikim podjetjem (Habersaat et al., 2001).

4.1.2. Internacionalizacija majhnih in srednje velikih podjetij

Strukturne spremembe v svetovnem gospodarstvu so povzročile internacionalizacijo podjetniške aktivnosti. Ravnanje podjetij se razvija od tradicionalnih trgovinskih odnosov preko državnih mej v smeri internacionalizacije vseh opazovanih podjetniških operacij. Kljub slovesu Švice, da je tipična izvozna država, je le majhen segment podjetij mednarodno dejaven. Od 290.000 privatnih podjetij v letu 1995 je bilo le vsako deveto podjetje izvozno dejavno. Samo 8.000 podjetij velja za dejanske izvoznike, kar pomeni, da ustvarijo več kot dve tretjini svojih prihodkov od prodaje na tujih trgih (glej Tabela 17). Od teh je 75 % mikro podjetij z manj kot 10 zaposlenimi. Ta majhna podjetja svojo dejavnost koncentracijo na sosednje države (Habersaat, et al., 2001).

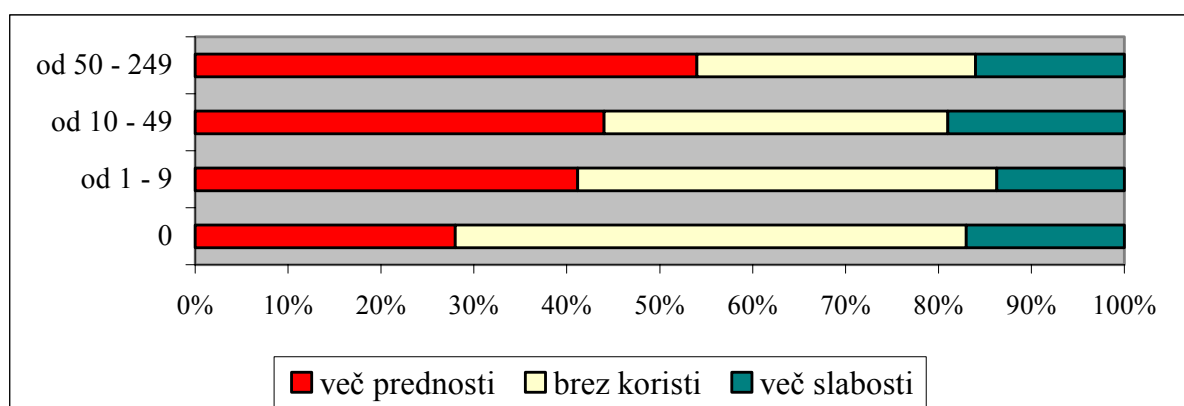
Tabela 17: Izvozna podjetja v Švici (v letu 1995)

Velikost podjetja	Nad 2/3 izvoznega deleža	Od 1/3 - 2/3 izvoznega deleža	Pod 1/3 izvoznega deleža	Skupaj
Mikro podjetja	6.262	4.055	13.036	24.026
Majhna podjetja (10 - 49 zaposlenih)	1.227	1.090	3.682	6.076
Srednja podjetja (50 - 249 zaposlenih)	579	420	1.091	2.100
Velika podjetja (nad 250 zaposlenih)	174	82	197	455
Skupaj	8.242	5.647	18.006	32.657

Vir: Habersaat, et al., 2001.

Pri javnomnenjski raziskavi, ki jo je izvedlo Evropsko omrežje za raziskave malih podjetij (European Network for Small Business Research), so 8.000 majhnih in srednje velikih podjetij iz 15 EU držav ter treh EGP držav (Norveške, Islandije in Liechtensteina) ter Švice vprašali za mnenje o koristih evropskega trga. Razlike v presoji so bile opazne glede na velikost podjetij. Večje je bilo podjetje, večja je bila razlika med prednostmi in slabostmi. Z rastjo podjetja se je večal saldo med prednostmi in slabostmi od 28 % (podjetja z velikostjo 0) do 54 % pri srednje velikih podjetij (glej Sliko 10). Razlika pri izvoznih in neizvoznih podjetjih pa je glede na pričakovanja pokazala, da izvozna podjetja bolj cenijo evropski trg kot neizvozna.

Slika 10: Ocenitev evropskega notranjega trga (glede na velikost podjetij)

Vir: Habersaat, et al., 2001.

4.2. Multinacionalna podjetja v Švici

V literaturi o tujih neposrednih naložbah se za tuje investitorje najpogosteje uporabljajo naslednji izrazi: transnacionalna, večnacionalna, multinacionalna, globalna, mednarodna, nadnacionalna podjetja. Vsebinski pojavi verjetno najbolj ustreza izraz transnacionalno podjetje, saj kaže na to, da gre za delovanje prek nacionalnih meja, pri čemer odločanje v glavnem ostaja na nacionalni ravni v državi matičnega podjetja. Kljub najrazličnejšemu poimenovanju teh podjetij, pa so vsem skupne naslednje značilnosti: transnacionalnost, velikost, globalna strategija in oligopolni položaj (Ožbot, 2000, str. 6).

Enote multinacionalnih podjetij poslujejo v več državah in se prilagajajo različnim ekonomskim politikam, pri tem pa ostajajo zveste ciljem matičnega podjetja. Mehanizem transnacionalnih cen jim omogoča prenašanje dohodka iz države v državo, poleg tega pa imajo možnost umika celotnega kapitala iz neke države. Delovanje domačega podjetja pa je vezano na en sam sistem ekonomske politike, brez možnosti izogibanja raznim restriktivnim ukrepom ekonomske politike. Tu je možen razlog za večjo ekonomsko učinkovitost enot tujih naložb (Kisovec, 2002, str. 27).

Običajna predstava o multinacionalnem podjetju poudarja predvsem njegovo velikost. Čeprav to še zdaleč ni edina ali najbolj bistvena značilnost teh podjetij, pa je res, da so največja multinacionalna podjetja odgovorna za veliko večino tujih neposrednih naložb (Pance, 1999, str. 4).

Kljub majhnemu številu prebivalcev ima Švica veliko svetovno poznanih in multinacionalnih velikanov, kot so na primer Nestle, Ciba-Geigy, ABB, Swatch, Roche in Sulzer. V letu 2002 je revija US Business Week uvrstila 4 švicarska podjetja med 50 najboljših podjetij na svetu. Glede na tržno kapitalizacijo (le to dobimo če ceno delnice na borzi pomnožimo s številom vseh izdanih delnic) se je najbolje v svetovnem merilu in sicer na 17. mesto uvrstilo multinacionalno farmacevtsko podjetje Novartis, ki je tudi najbolj uspešno švicarsko podjetje, kar lahko vidimo tudi v Tabeli 18 (glej str. 36).

Tabela 18: Deset najbolj uspešnih švicarskih podjetij glede na tržno kapitalizacijo v letu 2002

Podjetje	Tržna kapitalizacija v milijardah dolarjev
Novartis	123,9
Nestle	96,2
Roche	73,3
UBS	69,6
Credit Suisse Group	44,1
Swiss Re	31,5
Zuric Financial Servis	19,5
Swisscom	19,0
ABB	12,2

Vir: A publication of the EFTA, 2003.

4.3. Prednosti investiranja v Švico

Gospodarski kazalci Švice kažejo v primerjavi z drugimi evropskimi državami relativno dobro gospodarsko stanje te države. Nizke obrestne mere, nizka inflacija, visoka produktivnost in ugodne napovedi za gospodarsko rast – vse to so dejavniki, ki so zanimivi za tuje investitorje, predvsem za majhna podjetja. Švica je tudi ena izmed najbogatejših držav na svetu, kar omogoča visoke konkurenčne trge in visoko kupno moč.

Švica, ki uživa politično stabilnost in ima visok življenjski standard, je že tradicionalno odprta za svetovne trge. Švico označujejo nizke uvozne carine, sorazmerno nizke davčne stopnje za podjetja in posameznike ter spodbude za novo ustanovljena podjetja. Ima tudi dobro razvito infrastrukturo, učinkovit transportni sistem z visoko razvitim komunikacijskim sistemom. Prednost za državo predstavlja tudi učinkovit finančni sistem, ki podjetjem ponuja poceni in zanesljivo dolgoročno financiranje.

Švica spodbuja tuja vlaganja, predvsem v predelovalno industrijo ter v raziskave in razvoj, tuji vlagatelji pa se obravnavajo enako kot domača podjetja. Tuje vlagatelje kljub dragi delovni sili in strogi zakonodaji glede tujih delavcev, privablja gospodarska politika, ki temelji na načelih proste konkurence (Izvozno okno, 2003).

Tuje neposredne naložbe pomenijo ustanovitev, soustanovitev ali prevzem (delni ali popolni) podjetja v tujini in so definirane kot tok naložb v oblike finančnega kapitala in drugih virov (tehnologija, človeški viri) v neko državo, pri čemer podjetje, naložbenik zadrži kontrolo nad viri (Rojec, 1994, str. 19).

V Tabeli 19 vidimo, da so tuje neposredne naložbe v Švico leta 2000 po ocenah znašale 32.519 mio frankov, leta 2001 pa 14.959 mio frankov. Neto naložbe so negativne, saj Švica vlaga v tujino neprimerno več. Leta 2000 so švicarske neposredne naložbe v tujino po ocenah SNB znašale 75.446 mio frankov, leta 2001 pa 29.197 mio frankov.

Tabela 19: Tuje neposredne naložbe v Švico (v mio frankov)

Leto	1997	1998	1999	2000	2001
Vse države	9.631	12.963	17.603	32.519	14.959
Razvite države	9.629	11.763	17.459	31.355	14.613
<i>EU 15</i>	5.927	5.625	9.224	12.964	11.845
<i>EFTA</i>	2	0	3	30	-26
<i>Ostala Evropa</i>	24	12	27	-2	8
<i>Severna Amerika</i>	3.778	6.509	9.669	18.443	2.475
<i>Druge neevropske države</i>	-101	-383	-1.464	-80	312
Države v razvoju	-65	-10	-11	814	181
Manj razvite države	67	1.211	155	351	165
<i>Azija</i>	32	-47	44	20	22
<i>Srednja in južna Amerika</i>	33	1.255	109	322	138
<i>Afrika</i>	2	3	3	9	5

Vir: SNB, Statistisches Monatsheft, julij 2003.

4.3.1. Vpliv davčne politike na podjetja v Švici

Povečane mednarodne integracije postavljajo izzive davčnih sistemov mnogih držav vključno s Švico. Švica uživa veliko prednost, da je njena davčna obremenitev zmerna glede na OECD standarde in nizka v primerjavi z večino drugih evropskih držav. Glede na to in glede na druge švicarske prednosti imajo mnoge multinacionalke svoje sedeže ali evropske sedeže v Švici. Poglobljanje evropske ekonomske integracije tudi vpliva na razvoj švicarskega davčnega sistema. Takšna integracija dviguje napetosti med državami z nizkimi in visokimi davčnimi stopnjami (Carey, et al., 1999, str. 8).

Druga sila, ki deluje na švicarsko davčno politiko izvira iz možnosti, da se bo Švica nekoč priključila EU. Švica je sicer že naredila nekaj korakov, za spremembo davčnega sistema, če bi bilo to potrebno. V Švici so izvedli že več davčnih reform, da bi povečali švicarsko kompatibilnost z EU ureditvijo. To je bil tudi eden izmed razlogov za povečanje DDV-ja, ki je razen v nekaj izjemah zelo kompatibilen z EU direktivami. Potrebno pa bo še izvršiti številne druge spremembe švicarskega davčnega sistema za popolno kompatibilnost. Švicarske davčne stopnje in v nekaterih primerih kantonalna praksa velikokrat privabljajo pozornost davčnih oblasti v drugih OECD državah. Pomembnost švicarskega privatnega bančnega sektorja in dolga tradicija bančne skrivnosti povezane z drugimi faktorji povečujejo riziko izogibanja davkom tistih ljudi, ki ne stanujejo v Švici. Dva kantonalna davčna sistema na področju gospodarskih družb, povzročata, da postajajo določeni kantoni privlačni kraji za lokacijo njihovih družb, katerih funkcije se izvajajo predvsem v tujini. Najnižje davke na dobiček pravnih oseb ima kanton Zug in sicer 17 %, ki je zato, ker ima v njem sedeže na tisoče tujih podjetij, po finančni moči na prvem mestu med švicarskimi kantoni (Carey, et al., 1999, str. 9).

4.4. Slabosti za podjetja zaradi nečlanstva Švice v EU

Visoki stroški gradbeništva, visoki stroški plač in pomanjkanje izučene delovne sile so dejavniki, ki vplivajo na to, da investicije v Švico postajajo nezanimive. Od referendumu o

vstopu Švice v EGP leta 1992 so velike multinacionalke, kot na primer Sulzer, Roche in Alusuisse, zamrzile investicije v Švici. Danes, v času globalizacije, velika švicarska podjetja selijo svojo proizvodnjo v druge evropske države (Francijo, Nemčijo in Italijo), kjer je ceneje. Poleg tega se podjetja bojijo diskriminacije drugih evropskih držav. Tako je večina velikih podjetij v Švici postala multinacionalnih in jim nacionalni interesi države niso več pomembni. Ekonomske posledice so vidne: manjša domača proizvodnja, večja stopnja nezaposlenosti in manjše možnosti za naslednje generacije. Že danes kar štirje od petih zaposlenih v 15 najboljših švicarskih podjetij služijo denar v drugih državah.

Ko se je leta 1999 bližal rok za sprejem evro valute, se je povečal strah, da bi večina močnih valut iz EU držav trpela zaradi zlitja v manj stabilno valuto. Kot rezultat tega so prebivalci iz EU držav svoj denar raje zamenjali za švicarske franke kot za nemške marke. To je povzročilo močno apreciacijo franka, kar je negativno vplivalo na izvoz (izvoz se je zmanjšal) in dohodke iz turizma. Povsod je prisoten pritisk, ki sili podjetja, da nabavljajo zunaj in selijo svojo proizvodnjo v tujino. Švicarske cene zato rastejo, potrošniki pa raje kupujejo cenejše azijske proizvode in proizvode iz centralne Evrope. To povzroča pritisk na švicarsko valuto, ki dopušča malo prostora za ustvarjanje dobičkov – tudi za velika podjetja. Da bi podjetja zmanjšala izgube, ki nastajajo tudi zaradi menjalnega tečaja, se skušajo izogibati plačevanju v frankih. Zaradi neugodne valutne vrednosti švicarskega franka potrošniki vse bolj nakupujejo v drugih državah (Niederkofler, 1997).

4.4.1. Mejne kontrole blaga in uporaba predpisov o poreklu blaga

Dva glavna problema, ki ostajata pri trgovinskih odnosih z EU kljub bilateralnim sporazumom, zaradi nečlanstva Švice v Carinski uniji (le ta obstaja že od leta 1968) sta: *izvajanje mejnih kontrol blaga in pravila o poreklu blaga*. Ohranitev mejnih kontrol je neizogibna, ker Švica ne sodeluje pri evropskem sistemu davka na dodano vrednost. Časovne zamude, ki nastajajo zaradi mejnih kontrol delujejo kot trgovinske ovire za švicarska podjetja. Tako prihaja na meji do čakalnih dob, kar podraži prevoz. Problemi pa se pojavljajo tudi zaradi švicarske prepovedi nočne vožnje tovornjakom, kar ima za posledico jutranje zastoje na mejnih prehodih. Poseben problem nastaja pri mejni kontroli »just-in-time izdelave«, saj lahko pride do zastojev pri proizvodnji in povečanih stroškov za podjetja, ki uporabljajo ta postopek.

Drugi problem, ki se pojavlja pri izvoznih švicarskih podjetjih je uporaba predpisov o poreklu blaga. Pod ta pravila se razumejo vsi zakoni in pravila, ki služijo določitvi izvora blaga in so glavni del vsakega sporazuma o prosti trgovini. Le ta so potrebna zato, da se prepreči uvoz iz tretjih držav preko držav članic EU z najnižjo carino. Te ovire ostajajo zato, ker švicarski carinski zakoni niso usklajeni z EU zakoni. Vendar pa je kot prednost treba omeniti, da Švica na določenih področjih glede nekaterih carinskih postavk razpolaga z bolj liberalnim zunanjetrговinskim režimom kot EU, kar se tiče carinskih tarif in pravil o kontingentih. Tako lahko švicarska podjetja v teh področjih dobivajo storitve po bolj ugodnih pogojih kot njihovi konkurentje iz EU (Zimmermann, 1999).

4.4.2. Problemi za podjetja zaradi nečlanstva Švice v denarni uniji (EMU)

Švicarska podjetja so po eni strani pridobile od uvedbe evra, zaradi zmanjšanja števila valutnih transakcij oziroma zaradi zmanjšanih valutnih menjav. S tem je bilo olajšano oblikovanje cen za evropski trg. Vendar vse cene ne veljajo enako za različne prodajne trge. Z denarno unijo se je povečala tudi transparentnost, kar naj bi privedlo do večje konkurenčnosti.

Podjetja so tako zaradi povečane konkurence tudi pod večjim pritiskom. Seveda pa so proizvajalci določenih tržnih niš, ki zaradi svoje specializacije razpolagajo z večjo tržno močjo manj prizadeti od tistih ki te prednosti nimajo. Sem spadata predvsem farmacevtska industrija in specializirana strojna industrija. Pomembna slabost, ki za švicarska podjetja pri prometu z EU trgom še vedno ostaja, je *tečajno tveganje*. Le ta se je sedaj skoncentriral na eno valuto - evro. Ta situacija bi se lahko poslabšala v primeru, če kupci iz evro prostora, ki so bili do sedaj pripravljeni poravnati svoje fakture v frankih v prihodnje tega ne bi bili več pripravljeni delati. Poleg tega prihaja tudi do *povišane valutne izpostavljenosti* (Zimmermann, 1999).

4.4.3. Primer trgovanja s Kitajsko

Kljub azijski in svetovni finančni krizi Kitajska beleži gospodarsko rast, ekonomske reforme pa so hitre in v polnem razmahu. Državni delež v gospodarstvu je pod 30 %. To razmerje pada, zaradi hitrega naraščanja privatnega sektorja. Danes je Kitajska sedma največja svetovna ekonomija. Z 1,2 milijarde potencialnih potrošnikov (200 milijonov jih ima pomembno nakupno moč) postaja Kitajska zelo pomemben trg, ki ga ni moč prezreti (EDA, Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten, 2003).

Slabosti zaradi nečlanstva Švice v EU so dobro vidne predvsem za majhna podjetja, ki se skušajo uveljaviti na azijskih trgih – predvsem na Kitajskem. Investicijska moč Evrope napram Švici je ogromna. Investicijska moč in izvozne številke pa so zelo pomemben faktor na Kitajskem. Kitajci sicer dobro poznajo Švico kot turistično deželo in tudi Švica je pomemben investitor na Kitajskem, vendar pa je premajhna, da bi si sama izpogajala boljše pogoje v medsebojnih poslovnih odnosih. Nekatera švicarska podjetja to rešujejo tako, da se pri carinskem posredovanju priključijo EU zbornici. Približno 380 švicarskih podjetij danes posluje s Kitajsko. Tudi glavne multinacionalke kot so Nestle, ABB, Schindler, Novartis, Roche in druge so prisotne na tem hitro se razvijajočem trgu.

Švica je velik uvoznik kitajskega blaga. Uvoz v Švico iz Kitajske je od 22,2 % v letu 2001 zrasel na 40,4 % v letu 2002. Ker so EU države za Kitajsko uvedle sistem uvoznih kvot, se je razmerje uvoza iz Kitajske v EU zmanjšalo od 31,4 % v letu 2001 na 13,7 % v letu 2002. Velik problem za Švico in EU predstavlja menjalno razmerje do ameriškega dolarja, kar ima za posledico dražji izvoz na Kitajsko. Prednost za Švico vsekakor predstavlja večja kupna moč Kitajcev, kar švicarskim bankam daje možnost izmenjavanja izkušenj s Kitajsko in skupno ustvarjanje novih projektov. V primeru, ko pride do kakšnih trgovinskih nesporazumov med tema dvema državama, ostane Švica osamljena, medtem ko EU države v takih primerih nastopijo skupaj proti Kitajski. Glede na to, da Kitajci ne ločijo med EU in Švico, pride do nesporazumov, ki škodijo tudi Švici. Tako je bilo tudi v primeru sankcij zaradi okužene govedine. Kitajci so prepovedali uvoz tega mesa ne samo iz EU, ampak tudi iz Švice (Eurobiz Magazine, julij 2003).

SKLEP

Švicarska konfederacija je kljub geografski zaprtosti s svojim dolgoletnim statusom nevtralnosti postala ena izmed svetovno najbolj zdravih in bogatih držav na svetu. Nekoč ena izmed najrevnejših evropskih držav, se je iz kmetijsko usmerjenega gospodarstva spremenila v uspešno državo, zaznamovano s precizno industrijo in finančno izkušnostjo.

Posebnost Švice je njena jezikovno-narodnostna pestrost. Avtohtono prebivalstvo spada v štiri jezikovne skupine, med katerimi so najštevilnejši nemško govoreči prebivalci Švice. Vendar prebivalstvo zaradi priseljevanja in nizke rodnosti jezikovno ni več tako enotno kot v preteklosti. Danes je v Švici že 20,1 % tujcev; največ iz držav bivše Jugoslavije in Italije. Zaradi omejitev priseljevanja primanjkuje mlade izobražene delovne sile, kar ovira hitrejši gospodarski razvoj. Kljub pomanjkanju surovin je Švica razvila uspešne, dinamične in inovativne industrije ter je pomemben predstavnik v svetovni trgovini. Ob močno razvitih terciarnih dejavnostih, med katerimi izstopa bančništvo, je Švica tudi zelo industrializirana. Najpomembnejše industrijske panoge so strojna, kovinska in elektrotehnična industrija. Velik del visokokvalitetnih izdelkov gre v izvoz. Izvozijo tudi nad 90 % proizvedenih ur.

Za švicarsko gospodarstvo je bila med leti 1990 in 1997 značilna ekonomska stagnacija, ki je imela velik vpliv tudi na trg delovne sile. V tem obdobju je izgubilo veliko ljudi delovna mesta in stopnja nezaposlenosti je v letu 1997 dosegla 5,7 %. V tem času je prišlo do številnih gospodarskih reform in prestrukturiranja švicarskih podjetij, kar naj bi izboljšalo konkurenčnost podjetij. Stopnja nezaposlenosti se je po letu 1997 zmanjšala na samo 1,9 % v letu 2001. Za Švico je značilna zelo nizka stopnja inflacije, ki je manjša tudi od evropskega povprečja in visok življenjski standard ljudi. Švica je globoko integrirana v evropsko okolje, ne samo glede geografske lokacije, ampak tudi v smislu zgodovinskih, kulturnih in ekonomskih povezav z Evropo. Evropska unija je daleč najpomembnejši gospodarski partner Švice (okoli 60 % njenega izvoza je namenjenega v države EU in skoraj 80 % njenega uvoza prihaja od tam). Po podatkih Švicarske nacionalne banke je bila v letu 2002 realna rast izvoza blaga in storitev, po negativni rasti v letu 2001, ponovno pozitivna, vendar nizka. Uvoz blaga in storitev se je zmanjšal, tako da se je trgovinski presežek v letu 2002 povečal ter znašal 7,3 milijarde frankov. Presežek na tekočem računu se je tako leta 2002 zaradi visokega storitvenega in trgovinskega presežka povečal na 38,6 milijarde frankov. V izvozu prevladujejo predvsem kemični izdelki, stroji in elektronske naprave, ure, kovine in precizni instrumenti. Kapitalski in finančni račun je v letih 2001 in 2002 izkazoval poslabšanje svetovnih gospodarskih razmer in mrtvilo na finančnih trgih.

Švica je zagotovo ena redkih, če ne celo edina evropska država, v kateri je velika večina prebivalstva odločno proti vstopu v EU. Marca 2001 je pobudo za vstop v EU zavrnilo kar 77,3 % volivcev. Temeljni razlog zaradi katerega Švica tako odločno zavrača članstvo v EU je, da so njene politične izkušnje bistveno drugačne od drugih evropskih držav. Švica je vse pomembnejše bitke v svoji zgodovini izbojevala in preživela sama. Držav s takimi izkušnjami ni prav veliko. Švica je dosegla tako rekoč vse. Ima visok standard, varne meje in ustrezno socialno varnost. Zato potrebuje Švica za vstop v EU predvsem veliko časa. Tako si je Švica z bilateralnimi sporazumi trenutno izpogajala zanjo bolj ustrezno približanje EU, kot če bi bila njena članica. Večina švicarskih prebivalcev meni, da je EU še preveč birokratska in premalo demokratična, da bi ji zaupali. Vendar pa bilateralni sporazumi ne pomenijo dolgoročne rešitve za Švico. Dejstvo je, da so tako majhne demokratične države prešibke, da bi v današnjem globaliziranem svetu preživele same.

Prvič v svoji zgodovini, je Švica tudi obkrožena z državami, ki imajo skupno valuto - evro. Čeprav ni članica EU, ima ta nova monetarna situacija prav tako vpliv na njeno gospodarstvo. Ker so prejšnje paritete valut ukinjene, vsa njihova trgovina danes poteka v eni valuti - v evrih. In bolj kot kdajkoli prej, je usoda švicarskega gospodarstva vezana prav na gospodarstvo Evrope. Švicarsko gospodarstvo je zaznamovano predvsem z majhnimi in srednje velikimi podjetji, ki imajo manj kot 250 zaposlenih. Ugotovimo lahko, da švicarsko-evropski promet tudi po sklenitvi bilateralnih sporazumov ni brez ovir. Tako so švicarska

podjetja podobno kot evropska, prizadeta od uvedbe evra, in sicer zaradi poostrene konkurence in povečane cenovne transparentnosti. Vendar pa za švicarska podjetja ostajata še dva velika problema. Ker Švica ni članica Carinske unije, tako v bilateralni trgovini še vedno ostajajo mejne kontrole blaga in uporaba pravil o poreklu blaga. Potrebno je omeniti tudi tečajno tveganje, ki bo obstajalo tako dolgo, dokler ne bo prišlo do povezave franka z evrom. Na to povezavo pa verjetno še ne gre za računati. Proti kratkoročnim tečajnim nihanjem se podjetja lahko zavarujejo na finančnih trgih. Da bi omilila srednje- do dolgoročna nihanja med evrom in frankom, naj bi podjetja skušala doseči dolgoročno skladnost pri vplačilih in izplačilih glede sestave valut. Podjetja v Švici, ki trpijo zaradi sedanje integracijsko - politične situacije, verjetno še nekaj časa ne morejo računati na pristop Švice v EU. Zato je za njih predvsem pomembno, da ostajajo na tekočem z vsem, kar se dogaja v EU. Tako je prihodnost švicarskih podjetij zamegljena z dejstvom, da so locirani izven EU - njihovega največjega trga, brez možnosti vplivati na standarde oziroma predpise.

Švica verjetno še ne bo tako hitro postala članica EU, toda pritisk za vstop se bo povečal potem, ko se bo maja 2004 EU - ju priključil prvi val centralnih in vzhodno evropskih držav (vključno s Slovenijo). Toda za ta cilj bodo morali trdo delati tako politiki v Švici kakor tisti v EU.

LITERATURA

1. Carey David, et al.: Tax reform in Switzerland. France: OECD Publications, 1999. 54 str.
2. Eichenberger Reiner: Zakaj so Švicarji rekli NE (Why did the Swiss say No?), Vestnik, Ljubljana, 1996, 11, str. 60.
3. Habersaat Margrit, et al.: Die KMU in der Schweiz und in Europa. SECO Publikationen. [URL: <http://www.kmuinfo.ch/index>], 2001.
4. Ilešič Mirko: Pravna ureditev Evropske gospodarske skupnosti. Ljubljana: ČGP Delo, TOZD Gospodarski Vestnik, 1983. 305 str.
5. Kisovec Mateja: Gospodarstvo Brazilije in tuje neposredne naložbe kot dejavnik razvoja. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 45 str.
6. Kovač Bogomir, et al.: Uvod v Ekonomijo - Makroekonomika. Maribor: Ekonomska poslovna fakulteta, 1992. 239 str.
7. Kumar Andrej: Mednarodna Ekonomika. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 258 str.
8. Mrak Mojmir: Mednarodne finance. Ljubljana: GV založba, 2002. 382 str.
9. Natek Karel, Natek Marjeta: Države sveta 2000. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1999. 704 str.
10. Ožbot Marko: Neposredne tuje investicije in razvoj Slovenije. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 46 str.
11. Pance Nataša: Vloga in pomen neposrednih tujih investicij v Sloveniji v procesu vključevanja v Evropsko unijo. Diplomsko delo Visoke poslovne šole. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 169 str.
12. Repovž Mija: Veliki so bolj enaki. Delo, Sobotna priloga, Ljubljana, 8.11.2003, str. 8.
13. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija II. del: Mednarodni denarni sistem. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 169 str.
14. Rojec Matija: Tuje investicije v slovenski razvoj. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1994. 284 str.
15. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 199 str.
16. Voglar Dušan: Srednja in zahodna Evropa. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 1995. 172 str.
17. Zimmermann Thomas: Inhaltverzeichnis - Die Schweiz und Europa sechs Jahre nach dem EWR - Nein. [URL: <http://www.home.t-online.de/home/thomasalexander.zimmermann/t-a-bs4.htm>], 25.2.1999.

VIRI

1. A publication of the EFTA. [URL: <http://www.secretariat.efta.int/Web/Publications/FactSheets/FourEuropeanNations>], 10.12.2003.
2. Annual Report of the EFTA. [URL: <http://www.secretariat.efta.int/Web/Publications/AnnualReport>], 10.12.2003.
3. Bankintroductions.com - Switzerland. [URL: <http://www.bankintroductions.com/swiss.html>], 21.12.2003.
4. Brošura banke UBS "Cene in plače po svetu". [URL: http://www.blocher.ch/de/download/ewr_standortbestimmung_de.pdf], december 2002.
5. CIA, Central Intelligence Agency, The World Factbook: Switzerland, Slovenia. [URL: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geoss>], 22.12.2003.
6. CH - EU Bilaterale Verhandlungen II - Übersicht. [URL: <http://www.europa.admin.ch/nbv/expl/uebersicht/d>], 15.12.2003.
7. CH - EU Schweizerische Europapolitik. [URL: http://www.europa.admin.ch/europapol/off/ri_1999/d/etudes_presse.pdf], 30.11.2003.
8. Die KMU - Politik des EVD. [URL: http://www.evd.admin.ch/imperia/md/content/Brochures/pme/kmu_d.pdf], september 2002.
9. Economiesuisse, der Dachverband der Wirtschaft. [URL: <http://www.economiesuisse.ch>], 22.12.2003.
10. EDA, Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. [URL: http://www.eda.admin.ch/hongkong_cg/e/home/trade/sofi.html], 10.12.2003.
11. EFTA Bulletin. [URL: <http://www.secretariat.efta.int/Web/Publications/EFTABulletin>], 15.11.2003.
12. EU in Švica začeli pogajanja o prostem pretoku delavcev. [URL: http://www.siol.net/novice/default.asp?site_id=1&page_id=5&article_id=1503071604580744], 16.7.2003.
13. Eurobiz Magazine. [URL: <http://www.sinomedia.net/eurobiz/v200307/commentary>], julij 2003.
14. Eurostat. [URL: <http://www.europa.eu.int/com/eurostat>], 2001.
15. Integrationsbüro EDA/EVD. [URL: <http://www.europa.admin.ch>], 12.11.2003.
16. Izvozno okno. [URL: http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php], 14.11.2003.
17. Jetrogeneve Monthly Report. [URL: http://www.jetroge.ch/Monthlyreport/fev_2001.pdf], julij 2001.

18. Mother Earth Travel. [URL: <http://www.motherearthtravel.com/switzerland/economy.htm>], 23.11.2003.
19. Niederkofler Barbara: The Swiss Question. University of Yale. [URL: <http://www.yale.edu/iform/Spring1997/Swiss.htm>], 1997.
20. NZZ, Neue Zürcher Zeitung. [URL: http://www.nzz.ch/dossiers/dossiers1999/Bilaterale_abkommen.html], 20.10.2003.
21. OECD Science, Tehnology and Industry Scoreboard. [URL: <http://www.oecd.org/Publications/e-book/92-2001-04-1-2987>], 2001.
22. Schweiz in sicht. [URL: http://www.schweiz_in_sicht.ch/en/2_wir/2_02.html], 13.10.2003.
23. SECO, Swiss Secretariat for Economic Affairs. [URL: <http://www.seco-admin.ch>], 20.10.2003.
24. SECO Standort: Schweiz. [URL: http://www.standortschweiz.ch/seco/internet/detaxes/federal_structure/index.html], 13.10.2003.
25. SNB, Swiss National Bank. [URL: http://www.snb.ch/e/publikationen/zahlung/2002/content_zahl_2002.html], november 2003.
26. SNB, Statistisches Monatsheft. [URL: http://www.snb.ch/e/publikationen/statistik/text_statistik.html], november 2003.
27. Statistisches Jahrbuch der Schweiz 2002. Zürich: Neue Zürcher Zeitung, 2001. 464 str.
28. Swiss Federal Finance Administration. [URL: <http://www.admin.ch/ch/e/autorita.html>], 18.11.2003.
29. Swiss Federal Statistical Office. [URL: http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber06/du0603.html], 20.11.2003.
30. Swiss Plus Home. [URL: <http://www.swissplus.ch/5426.pdf>], 24.10.2003.
31. The European Union On - Line. [URL: http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/Switzerland/intro], 9.1.2004.
32. Travel Links worldwide: Switzerland. [URL: <http://www.about.ch/economy/index.html>], 27.11.2003.
33. Urad vlade za informiranje. [URL: <http://www.sigov.si/vrs/slo/slo-text/ministrstva/urad-vlade-za-informiranje.html>], 18.11.2003.
34. Wirtschaftsörderung Genf, International Comparisons. [URL: http://www.blocher.ch/de/download/ewr_standortbestimmung_de.pdf], december 2002.

PRILOGA

Priloga I: Plačilna bilanca Švice v obdobju od 1998 do 2002 (v milijardah CHF)¹

	1998	1999	2000	2001	2002
				revidirana	začasna
I. Tekoči račun	37.8	45.7	53.5	36.2	38.6
<i>1. Blago</i>	<i>-2.3</i>	<i>-0.3</i>	<i>-4.2</i>	<i>-4.6</i>	<i>5.2</i>
1.1. Posebna trgovina ²	2.2	1.0	-2.1	1.7	7.3
Izvoz	109.1	114.4	126.5	131.7	130.4
Uvoz	-106.9	-113.4	-128.6	-130.1	-123.1
1.2. Ostala trgovina	-4.6	-1.3	-2.2	-6.3	-2.1
<i>2. Storitve</i>	<i>19.6</i>	<i>21.6</i>	<i>25.6</i>	<i>22.1</i>	<i>22.1</i>
2.1. Turizem	1.7	1.6	2.4	2.1	1.9
Prejemki	11.6	11.8	13.1	12.7	12.2
Izdatki	-9.9	-10.2	-10.7	-10.6	-10.3
2.2. Finančne storitve	9.2	11.1	13.3	11.8	10.4
Prejemki	10.0	12.0	14.6	12.9	11.3
Izdatki	-0.7	-0.8	-1.3	-1.1	-0.9
2.3. Ostale storitve	8.6	8.9	9.9	8.2	9.7
<i>3. Dohodki</i>	<i>25.9</i>	<i>30.5</i>	<i>37.0</i>	<i>25.5</i>	<i>17.9</i>
3.1. Dohodki od dela	-6.4	-6.5	-7.8	-8.6	-9.2
3.2. Investicijski dohodki	32.4	37.0	44.8	34.0	27.1
<i>4. Tekoči transferi</i>	<i>-5.3</i>	<i>-6.2</i>	<i>-4.9</i>	<i>-6.7</i>	<i>-6.5</i>
II. Kapitalski transferi³	0.2	-0.8	-6.0	2.6	1.8
III. Finančni račun	-45.3	-49.6	-39.8	-59.5	-54.3
<i>1. Neposredne naložbe</i>	<i>-14.2</i>	<i>-32.4</i>	<i>-42.9</i>	<i>-15.8</i>	<i>-11.2</i>
1.1. Domače v tujini	-27.2	-50.0	-75.4	-30.9	-15.7
1.2. Tuje v Švici	13.0	17.6	32.5	15.0	4.5
<i>2. Naložbe v vrednostne papirje</i>	<i>-6.7</i>	<i>-61.5</i>	<i>-19.9</i>	<i>-69.1</i>	<i>-35.2</i>
2.1. Domače v tujini	-21.6	-70.4	-37.7	-72.3	-46.6
2.2. Tuje v Švici	14.9	8.9	17.8	3.2	11.4
<i>3. Ostale naložbe</i>	<i>-23.2</i>	<i>41.5</i>	<i>16.4</i>	<i>26.5</i>	<i>-4.2</i>
3.1. Komerzialna bančna posojila	-16.7	27.5	11.0	18.5	-32.5
3.2. Podjetniška posojila ⁴	-5.4	3.1	-1.2	-8.9	-11.7
3.3. Vladna posojila	0.3	0.2	0.0	0.0	0.3
3.4. Ostale investicije	-1.4	10.7	6.5	16.8	39.6

4. Mednarodne denarne rezerve	-1.1	2.8	6.7	-1.1	-3.7
IV. Neto napake in Izpustitve	7.3	4.7	-7.7	20.7	17.5

¹ Znak minus (-) v plačilni bilanci označuje presežek uvoza nad izvozom v tekočem računu, ter izvoz kapitala (uvoz zadolžnic) pri ostalih postavkah.

² Po zunanjetrgovinski statistiki višje carinske uprave *posebna trgovina (special trade)* zajema *izvoze fob* (v statistično vrednost so poleg vrednosti blaga v kraju odpošiljanja vključeni vsi stroški natovarjanja, prevoza in zavarovanja do meje države) in *uvoze cif* (v statistično vrednost so poleg vrednosti blaga v kraju odpošiljanja vključeni vsi stroški natovarjanja, prevoza in zavarovanja do meje države uvoznice). V posebni trgovini niso upoštevane žlahtne kovine in dragoceni kamni, kot tudi ne umetniški predmeti in starine. Od leta 1995 vsebuje posebna trgovina tudi bencin za letala.

³ Gre za odpise oziroma odpuste posojil in zvezno finančno pomoč, privatne prenose premoženja kot tudi za nematerialne premoženjske dobrine.

⁴ Krediti koncernov so izkazani pod neposrednimi naložbami.

Vir: SNB, 2003.